

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Hanna Paavilainen ja Maiju Vuorela

Vanhempien kokemuksia vuorohoidon toteutumisesta päiväkodissa

Opinnäytetyö 2013

Tiivistelmä

Hanna Paavilainen ja Maiju Vuorela
Vanhempien kokemuksia vuorohoidon toteutumisesta päiväkodissa,
59 sivua, 4 liitettä
Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö 2013
Ohjaaja: koulutuspäällikkö Helena Wright, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämä opinnäytetyö on selvitys vanhempien kokemuksista vuorohoidon toteutumisesta lappeenrantalaisessa päiväkodissa. Päiväkoti on osa Lappeenrannan varhaiskasvatuspalveluita. Selvityksen tarkoituksena on tuoda esiin vanhempien kokemuksia päiväkodin hyvistä ja toimivista käytännöistä sekä selvittää, mitä hyvää ja mitä kehitettävää vanhemmat näkevät vuorohoitoryhmän toiminnassa. Selvitysosan lisäksi opinnäytetyö sisältää teoriaosan, jossa käsitellään varhaiskasvatusta, vuorohoitoa ja kasvatuskumppanuutta.

Tutkimusaineisto hankittiin lomakekyselyllä, johon vastasi 14 vanhempaa. Avointen kysymysten vastauksista tehtiin sisällönanalyysi, jonka avulla vanhempien vastauksista muodostui erilaisia teemoja. Monivalintakysymysten vastaukset purettiin havainnollistaviin kuvioihin. Selvitys oli kvalitatiivinen, ja siinä selvitettiin vanhempien subjektiivisia kokemuksia vuorohoidon toteutumisesta.

Selvityksen mukaan vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä vuorohoitoryhmän toimintaan. Päiväkoti on onnistunut luomaan vakiintuneita käytäntöjä, joita vanhemmat pitävät toimivina. Erityisesti yhteistyötä hoitoryhmän kasvattajien kanssa pidetään tärkeänä, joka korostaa kasvatuskumppanuuden merkitystä varhaiskasvatustyössä. Kehittämistarpeita vanhemmat näkevät muun muassa hoitovuoromuutoksissa, hakuaika- sekä laskutusikäytännöissä. Jatkotutkimuksena voisi selvittää lapsien kokemuksia vuorohoidosta. Mielenkiintoista olisi myös tutkia vuorohoitohenkilökunnan näkökulmaa koskien vuorotyötä vuoropäivähoi-dossa, työolosuhteita ja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä.

Asiasanat: varhaiskasvatus, vuorohoito, kasvatuskumppanuus

Abstract

Hanna Paavilainen and Maiju Vuorela

Parents' Experiences in Shift Care in a Children's Day Care Center

59 pages, 4 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Program in Social Services

Bachelor's Thesis 2013

Instructor: Helena Wright, Head of Degree Program in Social Services, Saimaa University of Applied Sciences

This thesis is a study of how parents see the shift care in a children's day care center in Lappeenranta. The purpose of the study is to bring up parents' experiences of good and functional practices of shift care and to find out which practices need to be developed. The theory of the thesis consists of early childhood education, shift care and co-parenting.

The study material was collected from parents with a question form, which was answered by 14 parents. The answers of the open questions were analyzed and certain subjects were formed. The answers of the multiple choice questions were turned into the illustrated figures. The study was qualitative and studied parents' subjective experiences of shift care.

According to the study, parents are mainly satisfied with shift care. The shift care center has been successful in creating settled practices. Especially co-parenting is seen as an important issue in early childhood education. Shift changes, pick up times and invoicing are issues that parents would like to be developed the most. Further studies might concern children's or personnel's point of view.

Keywords: early childhood education, shift care, co-parenting

Sisältö

Sisältö	4
1 Johdanto	5
2 Varhaiskasvatus.....	7
2.1 Lait ja asetukset	7
2.2 Tavoitteet.....	8
2.3 Varhaiskasvatussuunnitelma	9
3 Vuorohoito osana varhaiskasvatusta	11
3.1 Lait ja asetukset	11
3.2 Tarve	12
3.3 Hoidon järjestäminen.....	13
3.4 Merkitys	13
3.5 Hoidon erityispiirteet.....	14
4 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	16
4.1 Yhteistyötä ja kumppanuutta	16
4.2 Periaatteet	17
4.3 Kasvatuskumppanuus arjessa.....	19
4.4 Ristiriitoja.....	21
5 Opinnäytetyön tavoitteet	22
6 Opinnäytetyön toteutus	22
6.1 Tutkimustyyppi	22
6.2 Käytännön toteutus	23
6.3 Analysointi	26
7 Tutkimustulokset.....	28
7.1 Taustatiedot.....	28
7.2 Päiväkoti ja vuorohoidon järjestäminen	28
7.3 Tietojen vaihto	29
7.4 Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö	30
7.5 Lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet ja toiveet	31
7.6 Päiväkodin hyvät ja toimivat käytännöt.....	32
7.7 Vuorohoitoa hankaloittavat käytännöt ja kehittämissuhteet	35
8 Yhteenveto.....	37
9 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	39
10 Pohdinta.....	41
10.1 Opinnäytetyön arviointi	41
10.2 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet.....	42
10.3 Ammatillisuuden kehittyminen	43
Lähteet.....	44
Liitteet	

1 Johdanto

Vuorotyötä tekeville vanhemmille työn ja arjen yhteensovittaminen voi olla haastavaa. Päivittäisten toimien ja perheen yhteisen ajan järjestämisen lisäksi lasten hoidon toteuttaminen on ensiarvoisen tärkeää. Tällaisessa elämäntilanteessa perheillä on mahdollisuus järjestää lapsen päivähoidon vuoropäiväkodissa. Lapsen hoidon tarve on sidoksissa vanhempien työvuoroihin, jotka voivat sijoittua mihin vuorokaudenaikaan tahansa. Vuoropäivähoito asettaa haasteita myös lapsen sopeutumiselle sen epäsäännöllisyyden ja vaihtuvien vuorokausirytmien vuoksi. Tämän selvityksen tekemiselle on työelämälähtöinen tarve; Opinnäytetyön aihe sai alkunsa varhaiskasvatuksen työkentältä ja sitä kehitettiin yhteistyössä selvityksen kohteena olevan päiväkodin kanssa. Selvityksestä on hyötyä päiväkodin vuorohoitoryhmän toiminnan ja yleisemmin Lappeenrannan kaupungin vuorohoidon kehittämisessä.

Vuorotyötä tekevien määrä kasvaa jatkuvasti muun muassa kaupan ja muiden palvelualojen aukioloaikojen laajentuessa. Kaupungeissa, joissa teollisuus on suuri työnantaja, ja joissa tehdään ympärivuorokautista työtä, vuoropäivähoidon tarve on suuri. Lappeenrannassa kaupallisella alalla, teollisuudessa sekä sosi- ja terveysalalla työskentelee merkittävä määrä alueen asukkaista. Yhä useammalle perheelle vuoropäivähoito on ainoa vaihtoehto järjestää lapsen hoito. Kasvavan vuorohoidon tarpeen vuoksi aihetta on ajankohtaista tutkia. Aiheen tutkimisen tärkeyttä ja ajankohtaisuutta lisää myös vuorohoidon käsittelevän kirjallisuuden vähäisyys. Vuorohoidosta ilmestyneet teokset ovat julkaistu useita vuosia sitten, eivätkä ne anna ajankohtaista kuvaa vuorohoidon nykyisestä tilanteesta ja tarpeesta. Tuoreimmat vuorohoidon käsittelevät aineistot koostuvat tällä hetkellä pääasiassa erilaisista tutkimuksista, tutkielmista sekä aiemmista opinnäytetöistä, joita olemme hyödyntäneet selvityksessämme.

Tämän opinnäytetyön aiheena on lasten vanhempien kokemukset vuorohoidon toteutumisesta päiväkodissa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää mitkä päiväkodin käytännöt ovat vanhempien mielestä hyviä ja toimivia, ja mitkä käytännöt vaikeuttavat vuorohoidon toteutumista. Selvityksemme tarkoituksena on myös tuoda esiin vanhempien esittämiä kehittämissuhteita.

Sosionomi (AMK) -tutkinnon ohessa saamme lastentarhanopettajan pätevyyden, ja opinnäytetyön tekeminen edistää varhaiskasvatusosaamistamme. Meillä ei ole kokemusta työskentelystä vuoropäiväkodissa, joten aiheen tutkiminen lisää tietämystämme eri päivähoitomuodoista ja edistää ammatillista kehittymistämme.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Lait ja asetukset

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. Linjaukset on koottu Varhaiskasvatuksen perusteet –oppaaseen. Varhaiskasvatuksen perusteet määrittelee varhaiskasvatuksen tarkoitukseksi lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen. Lapsen hyvinvointi antaa hyvät lähtökohdat kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Hyvinvointia voidaan edistää huolehtimalla lapsen terveydestä, toimintakyvystä ja perustarpeista. Terveen itsetunnon vahvistaminen on oleellista lapsen hyvinvoinnin kannalta; lapsen tulee kokea olevansa tärkeä ja arvostettu, hänet tulee hyväksyä ja hänellä tulee olla mahdollisuus tulla nähdyksi ja kuulluksi. Varhaiskasvatuksessa lapsi tulee kohdata yksilöllisten tarpeiden ja persoonallisuuden mukaisesti, ja hänen on koettava olevansa tasa-arvoinen kiinnittämättä huomiota sukupuoleen, sosiaaliseen tai kulttuuriseen taustaan. (Stakes 2005, 15.)

Varhaiskasvatusta ja päivähoitoa määrittää Laki lasten päivähoitosta (19.1.1973/36). Lain 2a§:n mukaan jokaisella lapsella, joka ei ole oppivelvollisuusikäinen, on subjektiivinen eli ehdoton oikeus päivähoitoon kunnassaan. Päivähoidon tarkoituksena on lain mukaan tukea lasten koteja kasvatustehtävässä sekä edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee tarjota lapselle jatkuvia, turvallisia ja lämpimiä ihmissuhteita sekä toimintaa, joka tukee monipuolisesti lapsen kehitystä suotuisassa kasvuympäristössä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Stakes 2005, 11) mukaan päivähoito on osa varhaiskasvatuspalveluita, joihin kuuluvat muun muassa päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Palveluiden tuottajina toimivat kunnat, erilaiset järjestöt, yksityinen sektori sekä seurakunnat.

Suomen varhaiskasvatus elää tällä hetkellä murroksessa, sillä hallitus on ehdottanut eduskunnalle lasten päivähoitoa koskevan lain uudistamista. Hallituksen esityksen (2012, 1) mukaan uuden lain myötä päivähoitopalvelut lakkasivat olemasta osana sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, ja päivähoitoa

koskevat palvelut siirrettiin opetus- ja kulttuuriministeriölle. Edellä mainittu hallinnonalasiirtoa koskeva päivähoitolain muutos ja siihen liittyvien muiden lakien muutokset on tarkoitettu väliaikaisiksi, kunnes uusi varhaiskasvatuslaki säädetään.

2.2 Tavoitteet

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää ja tukea pienten lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jota ohjaa vuorovaikutuksellisuus ja yhdessä toimiminen. Tärkeää on, että kasvatuksen ammattilaiset ja lapsen vanhemmat tekevät tiivistä yhteistyötä lapsen kasvatuksen tukemiseksi. Tällaista yhteistyössä tapahtuvaa suunnittelua ja kasvatusta kutsutaan varhaiskasvatuksen osa-alueella kasvatuskumppanuudeksi, jonka avulla tarjotaan lapselle paras mahdollinen kasvuympäristö. (Stakes 2005, 11.) Mahkonen kuvailee päivähoiton ensisijaiseksi tehtäväksi lasten vanhempien tukemisen kasvatustehtävässä. Toimimalla yhteistyössä vanhempien kanssa, on mahdollista turvata lapsen persoonallisuuden tasapainoinen kehitys. (Mahkonen 2012, 36.)

Varhaiskasvatuksen uusia linjauksia suunniteltaessa on suuren painoarvon saanut tasavertainen vuorovaikutussuhde vanhempien ja ammattilaisten välillä. Vanhemmat tulisi nähdä tasavertaisina kumppaneina, joilla on oikeus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen sekä lapsiryhmän toimintaan yhdessä muiden vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuspalveluiden kehittämisen kannalta olisi tärkeää tarjota vanhemmille mahdollisuus vaikuttaa laajemminkin julkisen varhaiskasvatuksen sisältöön ja sen toteuttamiseen. Vanhemmille ei saisi syntyä tunnetta, että he ovat jääneet taka-alalle jätettyään lapsensa päivähoitoon. Tämän tunteen syntymistä voitaisiin ehkäistä tarjoamalla vanhemmille riittävästi mahdollisuuksia keskusteluun päiväkodin kasvattajien kanssa. Vanhemmilla voi olla kysymyksiä liittyen esimerkiksi lapsen hakemiseen, erilaisiin aikatauluihin, pukeutumiseen, syömiseen, leikkimiseen, päiväunien pituuteen, kuljetuksiin, retkiin, ulkoiluun tai päivähoiton toteuttamaan viranomaisyhteistyöhön. (Mahkonen 2012, 88.)

Vaikka lapsen vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten välinen yhteistyö mahdollistaa lapselle parhaan mahdollisen kasvuympäristön, Lapsen oikeuksien sopimus (1991/18) korostaa vanhempien, laillisten huoltajien tai holhoojien ensisijaista vastuuta lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Sopimus määrittelee oikeuksien takaamisen ja edistämisen edellytykseksi sen, että valtio antaa vanhemmille ja muille laillisille huoltajille asianmukaista apua lastenkasvatustehtäväänsä, ja tarjoaa heille lastenhoitopalveluita.

Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisen lisäksi varhaiskasvatus koostuu laajasta tieto- ja tutkimuspohjasta sekä pedagogisten menetelmien käytöstä. Jotta varhaiskasvatusta voidaan sanoa laadukkaaksi, tulee varhaiskasvatuksen henkilöstön olla ammattitaitoista, ja lapsen toiminnan tulee perustua omaehtoiseen leikkiin. (Stakes 2005, 11.) Alasuutarin teettämä tutkimus osoittaa, että lasten vanhemmat pitävät päivähoitoa ja päiväkotitoimintaa tärkeänä osana alle kouluikäisen lapsen kasvattamista. Vanhempien mielestä päivähoitossa lapselle tarjotaan sellaista pedagogis-opetuksellisista toimintaa ja kasvatusta, jota lapsi ei voi saada riittävästi olemalla pelkästään oman vanhemman luona kotona. (Alasuutari 2003, 162–163.)

Mikkolan ja Nivalaisen mukaan varhaiskasvatuksen pedagogisia tavoitteita ja keskustelua ohjaavat erilaiset painotukset sekä se, mitä yhteiskunnassa pidetään tärkeänä. He pitävät tärkeänä pyrkimistä kohti elinikäistä oppimista, jotta kansalaisista on mahdollisuus tulla ammattitaitoisia ja mukautuvia työntekijöitä muuttuvassa yhteiskunnassa. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan sisältöä on määritelty niukasti, minkä vuoksi varhaiskasvattajalle jää toisaalta vapaus toiminnan suunnitteluun, mutta myös vastuu pedagogiikan toteuttamisesta. Eri kunnat ja päiväkodit painottavat erilaisia sisältöjä pedagogisessa toiminnassaan. Erilaisia painotuksia voivat olla esimerkiksi tietynlainen kasvatustieteellinen ideologia, menetelmät ja toimintamallit. Pedagogiikka voi rakentua myös tiedollisen, taidollisen tai liikunnallisen painotuksen mukaan. (Mikkola & Nivalainen 2011, 10.)

2.3 Varhaiskasvatussuunnitelma

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) edellyttää, että asiakkaalle laaditaan palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunni-

telma sosiaalihuoltoa toteutettaessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Stakes 2005, 32–33) mukaan lapsen varhaiskasvatus perustuu hoidon alussa laadittuun varhaiskasvatussuunnitelmaan, jonka laativat lapsen vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä. Suunnitelman tavoitteena on huomioida lapsen yksilölliset ominaisuudet ja tukea niitä, sekä ottaa huomioon vanhempien mielipiteet toiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä. Mahkonen (2012, 36) painottaa, että on tärkeää ottaa huomioon lapsen ikä, hänen yksilölliset tarpeensa sekä yleinen kulttuuriperinne, jotta lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä voidaan tukea mahdollisimman kokonaisvaltaisesti päivähoitossa.

Varhaiskasvatussuunnitelma auttaa koko henkilöstöä toimimaan yhtenäisellä tavalla jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Suunnitelmaan kirjataan tietoja lapsen tämän hetkisestä tarpeista, mielenkiinnon kohteista, taidoista ja vahvuuksista sekä mahdollisista huolen aiheista. Erityisen tärkeää on keskustella vanhempien kanssa lapsen kehitystä vahvistavista tekijöistä. Suunnitelmaa tehdessä on tärkeää huomioida myös lapsen tulevaisuuden näkymät. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää seurata ja arvioida säännöllisesti. (Stakes 2005, 32–33.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes 2005, 9) velvoittaa jokaista kuntaa tekemään varhaiskasvatussuunnitelman, jota ohjaavat valtakunnalliset linjaukset. Eri kuntien varhaiskasvatussuunnitelmat ovat usein hyvin samankaltaisia toistensa kanssa, mutta niissä voidaan korostaa ja painottaa suunnitelman eri osa-alueita. Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelman (Virkki 2010, 8) mukaan Lappeenrannan päivähoiton tarjoamaan varhaiskasvatukseen kuuluu käytännön toiminnan lisäksi toimintaa ohjaava ajattelu; tätä kutsutaan varhaiskasvatusajatteluksi, joka määrittelee varhaiskasvatuksen asenteita, suhtautumista ja erilaisia tulkintoja sekä päätöksentekoa.

3 Vuorohoito osana varhaiskasvatusta

3.1 Lait ja asetukset

Mahkonen määrittelee vuorohoidon päiväkodissa tai perhepäivähoidossa tapahtuvaksi ympärivuorokautiseksi hoidoksi, jolloin lapsella on mahdollisuus olla hoidossa myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Tämän seurauksena lapset ovat hoidossa vaihtelevasti ja lapsia tulee hoitoon ja lähtee hoidosta pitkin päivää. Lapsilla on tällöin hyvin erilaiset viikkorytmit, toiset ovat hoidossa säännöllisesti, toiset vain silloin tällöin. Vuorohoitoa tulisi järjestää vanhempien työtarpeen mukaisesti. Vuorohoidon erityispiirteet vaativat omanlaisia järjestelyitä ja voivat aiheuttaa ongelmia niin lapsille, vanhemmille kuin kasvattajayhteisöllekin. (Mahkonen 2012, 96.)

”Lasten päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan” (Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36 2§.) Laki lasten päivähoitosta (19.1.1973/36 11§) määrittää kunnan olevan vastuussa lapsen päivähoiton järjestämisestä tai valvomisesta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lasten päivähoitosta annetun asetuksen (16.3.1973/239) 5§:ssä puolestaan määritellään, että päiväkodin on järjestettävä toiminta ja aukioloaika paikallisen tarpeen mukaan.

Mahkosen (2012, 35, 95) mukaan vuorohoitoa koskevassa lainsäädännössä ja säännöksissä on tulkinnanvaraisia kohtia, joita tulisi tarkentaa ja täydentää. Epäselväksi on jäänyt, millä tavoin lasten päivähoiton asetukset koskevat vuorohoitoa; päivähoitolain säännökset eivät määrittele sitä, onko kunnalla aina velvollisuus järjestää lasten päivähoitoa ympärivuorokautisesti. Vaikka subjektiivisen päivähoito-oikeuden myötä vanhemmilla on oikeus saada lapsellensa kokopäiväinen hoitopaikka, vanhemmilla ei ole oikeutta määrätä lapsensa päivähoitomuodosta. Kunnalla on oikeus päättää tarjoamastaan päivähoitomuodosta, mihin vedoten kunnalla ei olisi velvollisuutta järjestää lapsille vuorohoitopaikkaa yksinhuoltajan kolmivuorotyön vuoksi. Tulkinnan varaan jää myös se, onko kunnalla oikeus rajoittaa vuorohoidon järjestämistä silloin, kun toinen vanhemmista on kotona. Oikeuskäytännön lähtökohtana kuitenkin on tarjota lapselle

vuorohoitoa, kun hänen molemmat huoltajansa käyvät töissä, ja lapsen vuorohoidon tarve johtuu huoltajien työstä.

Lapsen hoitoaika kokopäivähoidossa saa jatkua vuorokaudessa yhtäjaksoisesti enintään 10 tuntia ja osapäivähoidossa 5 tuntia (Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239 4§). Vuorohoidon työryhmän (1998, 5) mielestä pykälää ei kuitenkaan voida soveltaa sellaisenaan ympärivuorokautiseen hoitoon. Vanhempien tehdessä ylittöitä voi lapselle kertyä hoitotunteja runsaasti enemmän kuin mitä päivähoidosta annettu asetus säättää kokopäivähoidon määrästä; kuukaudessa hoitotunteja saattaa kertyä joillekin lapsille jopa 300. (Vuorohoidon työryhmä 1998, 5.)

3.2 Tarve

Vuorohoidon tarve on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi vanhempien poikkeavien työaikojen mukana. Ympärivuorokautisen päivähoidon tarvetta kasvattavat esimerkiksi vanhempien lisääntyvät työpaikat palvelusektorilla ja kaupanalalla. (Vuorohoidon työryhmä 1998, 4.) Perheen elämää ohjaavat tänä päivänä vanhempien työajat, jotka koostuvat päivä- ja vuorotöistä, kokopäivä- ja osapäivätöistä, etätöistä, matkatöistä sekä loma-ajoista. Perheen on järjestettävä aikataulunsa siten, että työelämä, päivähoito ja harrastukset sopivat yhteen. Tämän lisäksi perheellä tulisi jäädä aikaa tavallisiin arjen toimiin, kuten nukkumiseen, syömiseen, lepoon ja leikkimiseen. (Kinnunen, Rönkä & Sallinen 2005, 177–178).

Färkkilän, Kahiluodon ja Kivistön (Sosiaali- ja terveysministeriön selvitys, 2006, 14) teettämä kysely osoittaa, että vuorohoidossa käyvien lasten osuus kaikista kunnan järjestämässä päivähoidossa olevista lapsista oli 0-33 prosenttia riippuen kunnasta. Pienemmissä ja keskisuurissa kaupungeissa vuorohoidossa olevien lasten osuus oli pienempi kuin suurissa kunnissa. Suurissa kunnissa vuorohoidossa oli keskimäärin 5 prosenttia kunnan päivähoidon lapsista kun taas pienissä kunnissa osuus oli 8 prosenttia. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen päivähoidon tilastoraportti (Kuoppala & Säkkinen 2011, 9) osoittaa, että vuonna 2010 vuorohoidossa oli noin 7 prosenttia päivähoidossa olevista lapsista.

Lapset ovat vuorohoidossa yleensä vaihtelevasti eli sekä iltaisin, öisin että viikonloppuisin. Yleisimmin lapsi on vuorohoidossa kuitenkin iltaisin kello 18-22. Viikonloppuisin vuorohoidossa on noin 10 prosenttia vuorohoidon lapsista ja öisin kello 22-6 keskimäärin 7 prosenttia. (Lasten päivähoidon tilannekatsaus 2006, 45.)

3.3 Hoidon järjestäminen

Vanhemmilla, jotka työssäkäyntinsä tai opiskelunsa vuoksi tarvitsevat lapselleen ympärivuorokautista hoitoa, on oikeus saada lapselleen vuorohoitopaikka. Päivähoidon ammattilaisten ja vanhempien tulee harkita lapsen hoidon järjestämistä ja hoitopaikkaa perusteellisesti sekä arvioida säännöllisesti hoitotarpeen mahdollista muuttumista. Jos lapsen tarve ympärivuorokautiseen hoitoon lakkaa, hän voi siirtyä muuhun päivähoitoon. Oleellista kuitenkin on, että päätökset tehdään yhdessä vanhempien kanssa, ja että lähtökohtana on tarjota lapselle hänelle sopivin hoitopaikka. (Vuorohoidon työryhmä 1998, 17.)

Vuorohoidon järjestämisessä on kuntakohtaisia eroja; suuremmissa kunnissa vuorohoitoa tarjotaan pääasiassa päiväkodissa, kun taas pienemmissä kunnissa vuorohoitopaikkana on yleensä ryhmäperhepäiväkoti. Jotkut kunnat puolestaan käyttävät ostopalvelupäiväkoteja ympärivuorokautisen hoidon tarjoajana. Pienemmissä kunnissa ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevia lapsia on usein vähän, ja välimatkat ovat pitkiä, mikä johtaa siihen, että vuorohoidon tarjoaminen päiväkodeissa ei ole tarkoituksenmukaista. (Färkkilä ym. 2005, 47–48.) Edellisten tietojen perusteella voidaan todeta, että vuorohoidon tarve on suuri ja kasvaa jatkuvasti. Tämä aiheuttaa vuorohoitopaikkojen riittämättömyyttä joissakin kunnissa. Färkkilän ym. (2005, 45) teettämä kysely osoittaa, että erityisesti suurissa kunnissa vuorohoitoa ei ole tarjolla riittävästi. Kyselyn mukaan erityisesti viikonloppuhoidon tarve oli tarjontaa suurempi.

3.4 Merkitys

Vuorohoito näyttäytyy usein julkisessa keskustelussa työvoiman näkökulmasta, kun taas kasvatusalalla keskitytään pohtimaan laadukkaan vuorohoidon järjestämisen edellytyksiä (Hannuniemi 2011, 5). Tällä hetkellä tutkimustietoa ja yhteisiä linjauksia vuorohoidon järjestämisestä on varsin vähän suhteessa aiheen

ajankohtaisuuteen ja vuorohoidon lisääntyneeseen tarpeeseen. Frimanin (2004, 49) mielestä vuonna 1973 säädetty päivähoitolaki ei vastaa nykyiseen tarpeeseen. Kataisen (2011, 32) uuden hallituksen ohjelman yhtenä tavoitteena on, että uusi varhaiskasvatusta koskeva laki säädettäisiin. Hallituksen ohjelma lupaa, että pienten lasten perheiden vanhempien mahdollisuutta perheen ja työn sujuvaan yhdistämistä tullaan tukemaan. Hänen mukaansa päivähoito tulee säilymään subjektiivisena oikeutena, ja päivähoitojärjestelmää kehitetään kohti joustavampaa mallia. Hallituksen ohjelma painottaa myös päivähoitopalveluiden korkean laadun ja turvallisuuden varmistamista.

Hallituksen esityksen (159/2012, 19) mukaan lasten päivähoitoa järjestettäessä on tärkeää tukea perheitä palveluiden, taloudellisten tukien ja perhevapaiden avulla. Esitys painottaa, että pienten lasten hoito- ja kasvatustarpeiden kehittämisen kannalta tärkeitä periaatteita ovat yhdenvertaisuus palveluiden laadussa ja saatavuudessa, vaihtoehtojen luominen perheille sekä palvelujen kohtuullinen hinta.

3.5 Hoidon erityispiirteet

Färkkilä ym. (2006, 48–49) nostavat esiin, ettei tämän hetkisessä päivähoiton lainsäädännössä määritellä erikseen hoitohenkilöstön mitoitusta vuorohoidon järjestettäessä hoidon erityispiirteistä huolimatta. Päivähoitoon verrattuna erityisesti iltahoidossa jokaista lasta kohden tulisi olla useampi aikuinen. Jos lasten ja hoitohenkilöstön välistä suhdelukua pienennettäisiin, aikaa ja ohjausmahdollisuuksia olisi jokaiselle lapselle enemmän.

Vuorohoidon järjestettäessä on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota lapsen sosiaaliseen kasvuympäristöön, turvallisuuden tunteen vahvistamiseen, viihtyvyyteen, lapsen vireystilaan ja sen vaihteluihin, tiedonkulkuun vuorohoidon henkilöstön välillä sekä yhteistyön luomiseen vanhempien kanssa. Edellä mainitut asiat turvaavat lapselle parhaat mahdolliset edellytykset saada hyvää hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Vuorohoidon järjestämisessä erityistä huomiota tulisi kiinnittää myös vuorohoidon suunnitteluun ja toteutukseen, sillä päivittäisten rutiinien aikataulut vaihtelevat ja lapsen olisi tärkeää hahmottaa päivän kulku.

Vuorohoidossa omahoitaja-järjestely on tuottanut hyviä kokemuksia. (Vuorohoidon työryhmä 1998, 5, 21.)

Frimanin (2004, 49) mukaan vuoropäivähoito ei saa koostua pelkästään perushoidosta; on tärkeää muistaa, että myös vuorohoidon järjestämistä ohjaavat valtakunnalliset varhaiskasvatuksen perusteet, jotka määrittävät varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun. Vuorohoidon työryhmä (1998, 20) vahvistaa edellä mainittua ajatusta. Työryhmän mukaan ympärivuorokautisessa hoidossa tulisi yhdistyä aktiivinen toiminta sekä turvallinen ja kodinomainen yhdessäolo, sillä lapsi voi olla hoidossa kerralla useita päiviä. Tämä lisää henkilöstön kasvatusvastuuta sekä toimivan tiedonkulun ja dokumentoinnin tärkeyttä hoitopaikassa. Komi (2011, 14) puolestaan muistuttaa, että vuorohoitopäiväkodissa useat työntekijöistä tekevät vuorotyötä, minkä takia kaikkia oman ryhmän aikuisia ei tavata päivittäin: Kirjallisen havainnoinnin merkitys korostuu, jotta tieto lapsen kehityksestä ja oppimisesta siirtyisi aikuiselta toiselle mahdollisimman tehokkaasti.

Hannuniemen (2011, 12) mukaan aikuisella on merkittävä asema lasten vuorovaikutuskumppanina. Iltaisin, öisin ja viikonloppuisin tapahtuvan hoidon luonne on erilainen kuin tavallisessa päivähoitossa, ja tämän takia myös lasten tarpeet ovat vuorohoidossa omanlaisensa. Friman (2004, 49) puolestaan painottaa toiminnan suunnittelun tärkeyttä vuoropäiväkodissa. Lasten tarpeet ovat erilaisia vuorohoidossa kuin tavallisessa päivähoitossa, minkä takia lapset tarvitsevat erityisen paljon aikuisen läsnäoloa. Läsnäolon tärkeyttä korostaa myös se, että lasten ryhmäytyminen vuorohoidossa voi olla haastavaa, sillä hoitoajat vaihtelevat, eikä lapsi välttämättä tapaa joitakin ryhmänsä lapsia pitkään aikaan.

Urpilaisen (2012, 2) vuorohoitoon liittyvä tutkimus korostaa vuorohoitoon sopeutumisen merkitystä, jotta lapsi saisi osakseen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista läsnäoloa. Näitä voidaan tarjota lapselle kohtaamalla lapsi yksilönä, antamalla hänelle mahdollisuus olla aikuisen sylissä sekä tarjoamalla yhteisiä peli- ja leikkihetkiä.

Koivusen (2009, 154) mukaan päivähoidon ammattilaisten tulisi tuntea vanhempien työn vaikutus perhe-elämään, jotta yhteistyö vanhempien kanssa toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Vanhempien vuorotyö, määräaikaiset

työsuhteet, työn- ja työpaikan kuormittavuus, pitkät työmatkat, aikaiset töihin lähdöt ja hoidon tarpeet asettavat haasteita vanhempien ja päivähoiton ammattilaisten yhteistyölle. Vuorohoidon työryhmä (1998, 5) puolestaan määrittelee vuorohoidon olevan osa lasten päivähoiton kokonaisuutta. Vuorohoitoa tulee kehittää, sillä se mahdollistaa lasten vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun. Kappaleessa esiin nousseet vuorohoidon erityispiirteet korostavat päivähoiton ammattilaisten ja vanhempien yhteistyön merkitystä.

4 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

4.1 Yhteistyötä ja kumppanuutta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Stakes 2005, 31) kasvatuskumppanuus määritellään vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön väliseksi kasvatusyhteistyöksi sekä tietoiseksi sitoutumiseksi lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilöstön tasavertaista vuorovaikutusta. Kasvatuskumppanuutta pidetään myös koko perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamisena ja vanhemmuuden tukemisena (Mikkola & Nivalainen 2009, 12). Kasvatuskumppanuus voidaan nähdä myös keinona tehdä laadukasta varhaiskasvatustyötä. Se voidaan yhdistää näkökulmaan, jossa korostuu ympäristöjen välinen yhteistyö. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2012, 118.)

Vanhempien ja kasvattajien yhteistyö päivähoitossa on monimuotoista, ja se sisältää erilaisia vuorovaikutuksen ja toiminnan mahdollisuuksia (Koivunen 2009, 151; Mattila 2011, 139). Koivusen (2009, 151) mukaan voidaan puhua kotikasvatuksen tukemisesta ja kasvatusvastuun jakamisesta. Ensiksi mainittu on osa yhteistyötä, jossa korostetaan kasvattajien roolia suhteessa vanhempiin. Sillä tarkoitetaan vanhempien ja kasvattajien välistä tavoitteellista keskustelua kasvatuseriaatteista, arvoista sekä kulttuurista. Jälkimmäinen puolestaan on osapuolten tiivistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä, jossa molemmat vastaavat omalla vastuualueellaan lapsen kasvatuksesta, vanhemmat kotona ja kasvattajat päivähoitossa. Jaetun kasvatusvastuun yhteydessä voidaankin puhua myös vastuun kumppanuudesta. On lapsen etu saada kasvaa ja oppia ympäristössä,

jossa vanhemmat tietävät kasvatustehtävänsä ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset tukevat sitä (Järvinen ym. 2012, 118).

Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien oman lapsensa tuntemus sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisen asiantuntijuus lapsen kasvatuksesta, kasvusta ja kehityksestä yleisellä tasolla (Koivunen 2009, 152; Stakes 2005, 31). Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa (Stakes 2005, 31) todetaan varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olevan koulutuksensa mukainen ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu luoda edellytykset kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön toteutumiselle. Myös Järvisen ym. (2012, 118) mukaan päävastuu kumppanuuden rakentamisesta ja ylläpitämisestä on varhaiskasvatuksen ammattilaisilla. Vanhemmilla on kuitenkin ensisijainen kasvatusvastuu ja –oikeus, minkä vuoksi vanhemmilla on oikeus määrittellä kumppanuuden taso ja rajat (Koivunen 2009, 154; Stakes 2005, 31).

Koivusen (2009, 152) mukaan kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön onnistuminen edellyttää molempien osapuolten tietoa toistensa rooleista sekä keskinäistä luottamusta. Kasvattajan on oltava hienotunteinen, ymmärrettävä perheen tilanne ja kyettävä näkemään perheelle sopiva yhteistyömuoto. Kun lapsi tarvitsee tukea, sitä pyritään tarjoamaan mahdollisimman varhain, ja kumppanuuteen liittyvä vuorovaikutus ja yhteistyö pyritään säilyttämään myös ongelmallisissa kasvatukseen liittyvissä tilanteissa (Kalliala 2012, 92). Kasvatuskumppanuuteen liittyvällä tasavertaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan yhteisymmärrystä siitä, miten lasta voidaan tukea yksilöllisessä kasvussa ja kehityksessä (Lundán 2012, 43).

4.2 Periaatteet

Kaskela ja Kekkonen määrittelevät kasvatuskumppanuutta ohjaaviksi periaatteiksi kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin. Myös Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelmassa (Virkki 2010, 29) todetaan näiden periaatteiden ohjaavan kasvatuskumppanuutta tukevia työskentelytapoja. Kaskela ja Kekkonen kuvailevat periaatteiden luovan edellytykset vastavuoroisen kumppanuussuhteen syntymiselle. Tämä vaatii työntekijältä reflektiivistä ja molempien osapuolten ymmärrystä hyödyntävää työtettä sekä tietoista toimintaa kas-

vatuskumppanuuden rakentumisen hyväksi. Kumppanuussuhde syvenee vähitellen vanhempien ja kasvatushenkilöstön vuoropuhelussa. (Kaskela & Kekkonen 2011, 5.)

Kaskela ja Kekkonen (2011, 32) nimeävät kuuntelun ja kuulemisen tärkeiksi asioiksi vuoropuhelussa. Kuuleva suhde vaatii keskittymistä ja läsnäoloa, ja se näkyy toiselle osapuolelle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Kuulija asettuu kuulemaan toisen ihmisen ajatuksia ja puhetta, ja ottaa vastaan sen, mitä toinen viestittää. Kuuntelemiseen liittyy riskin ottamista, ja se vaatii kuulijalta erilaisten tunteiden sietämistä. Päivähoidon työntekijä voi joutua kohtaamaan työssään monenlaisia tunteita, sekä omiaan että vanhempien. Asioiden olettaminen, syyttely ja kritisoiminen johtavat siihen, että kukaan osapuolista ei enää kuule. Kuulevassa suhteessa pienillä sanoilla ja kommentteilla tai ilmeillä ja eleillä voi ilmaista toiselle halukkuutensa kuulla, vaikka asiasta oltaisiinkin eri mieltä. Kuulluksi tuleminen on aina myönteinen kokemus, ja siksi sitä voidaan pitää kasvatuskumppanuuden keskeisenä periaatteena. Koivunen (2009, 167) puolestaan korostaa ammatillisen työotteen merkitystä kuuntelemisessä; sen avulla työntekijän on mahdollista kuunnella vanhempia loukkaantumatta, ja se rauhoittaa myös vanhempia.

Ihmisen tulisi saada tuntee itsensä hyväksytyksi juuri sellaisena kuin on. Kunnioittava asenne ilmaisee toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä, mikä ilmenee ajatuksina ja sitä kautta tekoina. Kunnioittavan suhteen luominen voi olla haasteellista, jos on kyse erilaisuuden, esimerkiksi erilaisten arvojen tai kulttuurin kohtaamisesta. (Kaskela & Kekkonen 2011, 34.) Koivusen (2009, 139) mukaan luottamuksen löytyminen ja säilyttäminen voivat epäonnistua, jos osapuolet ovat eri mieltä asioista eikä yhteistä ymmärrystä löydy. Erilaisista näkökannoista huolimatta osapuolten kunnioittaminen on tärkeää. Kuunteleminen voi lisätä ymmärrystä, auttaa hyväksymään ja opettaa kunnioittamaan toista ihmistä. Kaskela ja Kekkonen (2011, 34) puolestaan toteavat kunnioituksen helpottavan sellaisen vuorovaikutuksen syntymistä, jossa voidaan puhua ja toimia rehellisesti. Tämä on osoitus toisen kunnioittamisesta, kun taas asioiden salaaminen viestii arvostuksen puutteesta.

Kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista syntyy luottamus. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan aikaa, kohtaamisia ja vuoropuhelua. (Kaskela & Kekkonen 2011, 36.) Koivusen (2009, 158) mukaan yhteistyö ilman luottamusta on mahdotonta. Luottamus syntyy nimenomaan kohtaamisessa. Mattila (2011, 139) muistuttaa, että joskus luottamuksen syntyminen vie aikaa, jos näkökannat ovat erilaiset. Silloinkin toisen osapuolen kunnioittaminen on tärkeää. Koivunen (2009, 159) puolestaan korostaa, että vanhempien ja kasvattajien välinen luottamus vaatii syntyäkseen avoimen suhteen. Avoimessa suhteessa kasvattaja hyväksyy vanhemmat eikä kasvattaja jätä kertomatta lasta koskevia asioita tai puhu lapsen asioista ulkopuoliselle ilman vanhempien lupaa. Kaskela ja Kekkonen (2011, 36–37) nimeävät vanhempien luottamusta lisääviksi tekijöiksi päivähoidon työntekijän sensitiivisen suhteen lapseen, mahdollisuuden vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin sekä aikaisemmat myönteiset kokemukset vastaavista tilanteista. Luottamus tarvitsee aikaa rakentukseen ja keskeneräisyyttä on opittava sietämään. Kasvatuskumppanuuden yksi tärkeimmistä tavoitteista on luoda ilmapiiri vanhempien ja henkilökunnan luottamukselliselle vuoropuhelulle. (Kaskela & Kekkonen 2011, 36–37.)

Dialogi on taitoa ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Dialogi on tasa-arvoista keskustelua ja kuulemista, johon mahtuu erilaisia mielipiteitä ja tulkintoja. Ainoastaan kuuleva suhde saa aikaan vuoropuhelua, jossa voi puolueettomasti ilmaista omia ajatuksia. Dialoginen vuoropuhelu perustuu kuulemisen lisäksi kunnioitukseen. Vanhemman ja työntekijän dialogi synnyttää kahdenkeskisen yhteisöllisyyden kokemuksen lapsen kasvatustilanteista. (Kaskela & Kekkonen 2011, 38–40.)

4.3 Kasvatuskumppanuus arjessa

Koivunen (2009, 156) kuvaa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä vuorovaikutuskolmiolla, jossa lapsen, vanhempien ja kasvattajien keskinäiset suhteet vaikuttavat kaikki toisiinsa. Mattila (2011, 146) puolestaan korostaa varhaiskasvatuksen työntekijän ja vanhempien välisen keskustelun tärkeyttä arjen eri tilanteissa, jotta yhteisymmärrys voidaan löytää ja säilyttää. Kaskelan ja Kekkonen (2011, 41) mukaan kasvatuskumppanuus alkaa aina tutustumisesta. Ennen päiväkodin aloittamista on mahdollista tehdä tutustumiskäynti lapsen kotiin ja pyy-

tää vanhempia tutustumaan lapsensa kanssa päiväkotiin. Tutustumiskäynnin tavoitteena on käydä keskustelua päivähoiton aloittamiseen, perheen odotuksiin ja toiveisiin liittyen. Työntekijä pyrkii auttamaan vanhempia valmistamaan lasta päivähoiton aloittamiseen. Aloitusk keskustelussa noudatetaan kasvatuskumppanuuden periaatteita: suhdetta perheeseen luodaan kuulevalla, kunnioittavalla sekä luottamusta ja dialogia rakentavalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2011, 41). Koivunen (2009, 175) pitää tärkeänä, että hoitosuhteen alkaessa vanhemmat tutustuvat päivähoitopaikkaan yhdessä lapsensa kanssa, jotta heidän käsityksensä hoitopaikasta eivät perustuisi mielikuvien varaan.

Hoitotyössä tulee päivittäin eteen tilaisuuksia keskustella vanhempien kanssa lapseen liittyvistä asioista. Keskustelu voi olla arkipäiväistä tai kietoutua jonkin teeman ympärille. Tarkoituksena voi olla myös löytää ratkaisu johonkin asiaan. Keskusteluilla on siis erilaisia tavoitteita. (Mattila 2011, 141.) Päivittäiset kohtaamiset tapahtuvat vanhempien tuodessa ja hakiessa lasta hoidosta. Näihin kohtaamisiin ja vuoropuheluun on hyvä ottaa lapsi mukaan ja kuulla myös hänen ajatuksiaan. Kasvattajien ja vanhempien päivittäinen vuoropuhelu antaa tilaa ja rohkaisee puhumaan niin tavanomaisista asioista kuin huoli- ja pulmatilanteista puolin ja toisin. (Kaskela & Kekkonen 2011, 44–45.)

Kasvattajien ja vanhempien kesken järjestetään vapaamuotoisten keskustelujen ohella myös virallisia palavereja (Koivunen 2009, 171). Karila (2011, 62) tuo esiin, että päivähoiton ammattilaisten ja vanhempien välisiä kasvatuskeskusteluja pidetään usein kasvatuskumppanuusajattelua toteuttavina työmuotoina. Myös Kaskela ja Kekkonen (2011, 45) kuvaavat kasvatuskeskusteluja keskeiseksi kasvatuskumppanuuden toteutumisen areenaksi. Kasvatuskeskustelussa laaditaan lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa (Stakes 2005, 32). Varhaiskasvatussuunnitelmassa luodaan yhteistä todellisuutta ja ymmärrystä lapsesta ja sovitetaan yhteen vanhempien ja kasvattajien tulkintoja lapsesta (Kaskela & Kekkonen 2006, 46). Kasvatuskeskusteluissa nousevat esille ammattilaisten ja vanhempien käsitykset ja ajattelutavat lapsen kehityksestä, oppimisesta ja varhaiskasvatuksesta sekä kasvatuksen arvot (Karila 2011, 61).

On tilanteita, joissa lapsen toiminta tai käyttäytyminen herättää päivähoiton työntekijässä huolta. Silloin työntekijän on keskusteltava asiasta vanhempien kanssa. (Koivunen 2009, 152.) Tilanteet, joissa lapsi tarvitsee erityistä tukea, haastavat työntekijän toimimaan tavalla, joka ylläpitää kumppanuuden ilmapiiriä ja vahvistaa vanhempien luottamusta henkilöstön taitoon ja kykyyn auttaa lasta ja perhettä (Kaskela & Kekkonen 2006, 46–47). Lundán (2012, 43) korostaa vanhempien roolia lastensa asiantuntijana ammattilaisten rinnalla. Vanhemmille on osoitettava, että he ovat tärkeässä ja aktiivisessa asemassa lapsensa tukemisessa.

4.4 Ristiriitoja

Vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden onnistunut yhteistyö on aina lapsen parhaaksi. Kasvatuskeskusteluista on muodostunut vakiintunut käytäntö varhaiskasvatuksen arjessa. Keskustelut ovat kuitenkin keskenään luonteeltaan hyvin erilaisia. Niiden tarkoitus tulkitaan eri tavoin, ammattilaisten keskustelunvalmiudet ovat erilaisia ja vanhempien suhtautuminen keskusteluihin vaihtelee. Kasvatuskumppanuuden toteutumista keskustelujen kautta ei voida siis pitää itsestäänselvyytenä. (Karila 2011, 62.)

Varhaiskasvatuksen vaatimukseen kasvatuskumppanuudesta suhtaudutaan ristiriitaisesti. Mikkola ja Nivalainen (2009, 11) tuovat esille perheen osallisuuden ja entistä tavoitteellisemman tukemisen. Perhetyön nähdään heikentävän pedagogiikkaa ja laadukkaan päivähoiton tarjoamista lapsille, kun varhaiskasvatuksen vastuu koko perheen tukemisesta lisääntyy. (Kalliala 2012; Mikkola & Nivalainen 2009.)

Kumppanuus liitetään yleensä vapaaehtoisuuteen perustuviin ihmissuhteisiin, mutta päiväkodissa työntekijät ja vanhemmat eivät valitse toisiaan kumppaneikseen (Kalliala 2012, 93). Koivusen (2009, 153) mukaan päivähoidossa käytönotetun kasvatuskumppanuus-käsitteen myötä vanhempien vapaaehtoinen toimiminen kumppanina voi kyseenalaistua. Kaikki vanhemmat eivät halua olla kumppaneita päivähoiton kanssa tai kokevat kumppanuuden tärkeäksi ainoastaan lapsen kasvatukseen liittyvissä, mutta ei perheen sisäisissä asioissa.

5 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia näkemyksiä ja kokemuksia vanhemmilla on lastensa vuorohoitoryhmästä. Kyselyn tavoitteena oli tuoda esille, mitkä käytännöt vanhempien mielestä toimivat vuorohoitoryhmässä, sekä mitä hyvää ja mitä kehitettävää he näkevät ryhmän toiminnassa.

Selvityksemme tavoitteena on tukea vuorohoitoryhmän toimintaa ja sen kehittämistä sekä edistää kasvatuskumppanuuden toteutumista vanhempien ja vuorohoitohenkilökunnan välillä.

Tutkimuksen tavoitteeseen pyrimme vastaamaan seuraavien selvityskysymysten avulla:

1. Millaisena vanhemmat kokevat vuorohoitoryhmän?
2. Mihin asioihin vanhemmat ovat tyytyväisiä vuorohoitoryhmässä?
3. Mitä asioita pitäisi vuorohoitoryhmässä kehittää ja millä tavoin?

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Tutkimustyyppi

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen selvitys. Laadullista tutkimusmenetelmää käytetään todellista elämää kuvaavissa tutkimuksissa, joissa tutkimuskohteena ovat ihmiset, ja kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivista tutkimusta tehdessä tiedon hankintaan voidaan käyttää erilaisia lomakkeita ja testejä, joilla tutkittavien mielipiteet ja näkökulmat tulevat esille. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on, että tutkimussuunnitelma muoutuu vähitellen tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Laadullista tutkimusotetta on hyvä käyttää silloin, kun halutaan saada yksityiskohtaista tietoa ja tuoda esille eroja eri ihmisten välillä (Metsämuuronen 2006, 88; Alasuutari 2011, 43).

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksemme kyselyn (Liite 3), sillä päiväkodin henkilökunta suositteli sitä meille ja arvioi sen olevan tehokkain tapa saada

mahdollisimman moni vanhemmista vastaamaan kyselyyn. Hirsjärvi ym. (2009, 195) pitävät kyselytutkimuksen etuna mahdollisuutta kerätä laaja tutkimusaineisto, jolloin mukaan voidaan saada paljon henkilöitä, ja heiltä pystytään kysymään monia asioita. Kyselyn etuna on myös sen sitomattomuus aikaan; henkilöt pystyivät vastaamaan lomakkeeseen rauhassa silloin, kun se heille parhaiten sopi (Aaltola & Valli 2007, 106). Edellä mainittujen seikkojen myötä kysely oli selvityksemme kannalta sopivin tapa kerätä aineistoa, sillä lomakkeiden avulla tarjosimme jokaiselle vanhemmalle mahdollisuuden tuoda esiin mielipiteitä. Vaikka kaikki vanhemmat eivät vastanneet kyselyyn, saimme selvitykseemme riittävästi vastauksia. Vastaajien anonymiteetti säilyi koko prosessin ajan, sillä kysely teetettiin nimettömänä ja emme tavanneet vastaajia henkilökohtaisesti. Hirsjärven ym. (2009, 194) mukaan laadullista selvitystä tehdessä tutkittaviin ei tarvitse olla välttämättä läheisessä kontaktissa. Mielestämme kyselyn avulla vastaajat pystyivät tuomaan kokemuksiaan esille rohkeammin kuin esimerkiksi jos olisimme haastatelleet heitä.

Vaikka kyselytutkimuksen teettämistä käytetään usein kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta tehdessä, se soveltuu luontevasti myös laadullisen selvityksen toteuttamiseen. Kyselyn avulla voidaan kerätä ja tarkastella tietoa muun muassa erilaisista yhteiskunnan ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista ja arvoista. (Vehkalahti 2008, 11.) Kyselymme sisälsi useita täydentäviä ja avoimia kysymyksiä, jotka vahvistavat selvityksemme kvalitatiivisuutta.

6.2 Käytännön toteutus

Aloitimme opinnäytetyömme aiheen suunnittelun keväällä 2012 ja lopullinen aiheemme varmistui syksyllä 2012. Aiheen tarkennuttua selvitimme, missä Lappeenrannan päiväkodeista järjestetään vuorohoitoa, ja päätimme ottaa yhteyttä erääseen vuorohoitoryhmään. Yhteistyömme päiväkodin kanssa käynnistyi syksyllä 2012, ja ensimmäisellä tapaamisella suunnittelimme päiväkodin työntekijöiden kanssa yhdessä opinnäytetyömme aiheen rajausta. Halusimme, että opinnäytetyömme on työelämälähtöinen, joten keskustelimme siitä, minkälaisia asioita heidän mielestään olisi tärkeä tutkia.

Selvityksemme kohderyhmäksi valittiin vuorohoitoryhmän lasten vanhemmat, joilta haluttiin selvittää kyselytutkimuksen avulla, millaisena he kokevat lastensa vuorohoitoryhmän, sekä mihin päiväkodin käytäntöihin he ovat tyytyväisiä ja mitkä kaipaisivat kehittämistä. Solmittuamme yhteistyösopimuksen päiväkodin kanssa helmikuussa 2013 viimeistelimme opinnäytetyösuunnitelmamme ja anoimme tutkimuslupaa Lappeenrannan kaupungin kasvatus- ja opetustoimen varhaiskasvatuspäälliköltä. Selvityksellemme myönnettiin lupa, ja kyselymme toteutettiin huhtikuussa 2013. Saatuamme myönteisen tutkimuslupapäätöksen toimitimme päiväkodille kyselylomakkeet, saatekirjeet sekä vastauslaatikon. Päiväkodin henkilökunnan kanssa sovittiin kyselytutkimuksen yksityiskohdista ja päätettiin, että päiväkodin työntekijät kertoisivat lasten vanhemmille selvitykseltämme ja jakaisivat kyselylomakkeet sekä saatekirjeet lasten lokerikkoihin. Kyselyn vastaukset purettiin ja analysoitiin loppukevään, kesän ja alkusyksyn 2013 aikana, jonka ohessa täydensimme selvityksemme teoreettista viitekehystä.

Kyselylomakkeemme raakaversiota muokattiin ja täydennettiin opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessä; karsimme lomakkeesta pois kysymykset, jotka eivät tulisi antamaan selvityksemme kannalta oleellista tietoa, lisäsimme avointen kysymysten määrää sekä otsikoimme kysymykset aihepiireittäin. Kyselylomakkeemme esitestattiin eli pilotoitiin selvityksen ulkopuolisella henkilöllä, jolla kuitenkin on omakohtaista kokemusta vuorohoidon toteutumisesta toisessa vuoropäiväkodissa. Esitestaamalla lomake saadaan tietoa siitä, ovatko kysymykset ja ohjeet ymmärretty oikein, onko lomakkeessa turhia kysymyksiä, ja puuttuuko sieltä jotakin oleellista (Vehkalahti 2008, 48). Pilotointiin osallistuneen henkilön mukaan kyselymme oli selkeä, ymmärrettävä ja pituudeltaan sopiva. Esitestatuumme lomakkeen lähetimme mallin kyselylomakkeesta sekä saatekirjeestä päiväkodille hyväksyttäväksi.

Toimitimme päiväkodille varmuuden vuoksi 30 kyselylomaketta ja saatekirjettä, mikä on reilusti yli ryhmän perheiden määrän. Ryhmässä on lapsia 26 perheestä, mutta osa lapsista ei ollut hoidossa kyselytutkimuksemme aikana. Jokaista perhettä kohden jaettiin yksi kyselylomake ja saatekirje, sillä laadullista selvitystä tehdessä useammalta vastaajalta voidaan pyytää yksi yhteinen vastaus, jolloin heidän vastauksensa perustuu yhdessä mietittyyn vastaukseen (Aaltola &

Valli 2007, 102). Yhteensä 22 lomaketta vietiin koteihin, joista 14 kappaletta palautui vastauslaatikkoon vastausajan sisällä. Vastausaikaa kyselyymme oli noin kolme viikkoa, jonka puolivälissä päiväkotit kannusti sähköpostitse vanhempia vastaamaan ja palauttamaan lomakkeet. Saimme vastauksia 14 kappaletta, joka on noin 54 prosenttia kyselylomakkeen saaneiden perheiden kokonaisuutena.

Kyselylomakkeemme sisälsi yhteensä 19 kysymystä, joista kuusi käsitteli vastaajien taustatietoja, 11 kysymyksistä oli strukturoituja eli aihepiireittäin jaoteltuja, ja lomakkeen lopussa oli kaksi avointa kysymystä. Vastaajien taustatiedot haluttiin selvittää, sillä ne ovat hyvin oleellisia vastausaineiston ymmärtämisen kannalta (Kuula 2006, 218). Aaltola ja Valli (2007, 103) puolestaan perustelevat taustatietojen kysymisen tärkeyttä sillä, että ne virittävät vastaajan varsinaisiin kysymyksiin sekä toimivat selitettävänä muuttujina, jolloin selvitettävää ominaisuutta tarkastellaan taustojen suhteen. Taustatiedoissa lasten lukumäärää kysyttiin avoimena kysymyksenä, muutoin taustatietoja sekä strukturoituja kysymyksiä tutkittiin monivalintakysymyksillä. Tämän lisäksi neljää monivalintakysymystä täydensivät avoimet tarkentavat kysymykset. Pyrimme kysymystenasettelussa selkeään kieliasuun ja vältimme ammattisanaston käyttöä. Kysymykset etenivät lomakkeessa yleisestä yksityiskohtaisempiin, millä pyrimme tekemään vastauslomakkeen rakenteesta luontevan ja vastaajalleen helpomman vastata.

Käytimme strukturoiduissa kysymyksissämme Likertin asteikkoa, jolla tyypillisesti mitataan ihmisten asenteita, tyytyväisyyttä tai tuntemuksia. Tavallisesti Likertin asteikko on 4-7-portainen; vastaajan kannalta helpompaa on, jos vastausvaihtoehtoja on pariton määrä, kun taas tutkijan kannalta helpompaa on käyttää parillista määrää vastausvaihtoehtoja. (Metsämuuronen 2007, 100 – 101.) Päädyimme käyttämään kyselyssämme 4-portaista asteikkoa, ja vastausvaihtoehtomme olivat ”aina”, ”usein”, ”harvoin” sekä ”ei koskaan”. Edellä mainituista asteikosta poikkesi ainoastaan ensimmäisen strukturoidun kysymyksen vastausvaihtoehdot, jossa kysyimme tiedon saamisen määrää vastausvaihtoehtojilla ”riittävästi”, ”jossain määrin”, ”liian vähän” ja ”ei ollenkaan”. Emme ha-

lunneet kyselylomakkeeseen lainkaan ”en osaa sanoa” –tyyppistä vastausvaihtoehtoa, sillä se ei olisi tuottanut opinnäytetyömme kannalta oleellista tietoa.

Aihepiireittäin jaetut kysymykset oli jaettu neljään osa-alueeseen, jotka käsittelevät päiväkotia ja vuorohoidon järjestämistä, tietojen vaihtoa, kasvatuskumppanuutta/yhteistyötä sekä lapsen ja perheen yksilöllisiä tarpeita ja toiveita. Näillä monivalintakysymyksillä haimme vastauksia vanhempien kokemuksia koskevaan selvityskysymykseemme. Ensimmäinen avoin kysymys käsitteli puolestaan päiväkodin hyviä ja toimivia käytäntöjä eli asioita, mitkä koetaan myönteisenä päiväkodissa. Toisessa kysymyksessä haluttiin selvittää vuorohoidon toteutumista hankaloittavia käytäntöjä sekä kehittämissuhteita ja keinoja. Aalton ja Valli (2007, 124) nimeävät avointen kysymysten vahvuuksiksi muun muassa sen, että vastaukset voivat sisältää hyviä ideoita ja niiden avulla vastaajien mielipiteet on mahdollista selvittää perusteellisesti. Heidän mielestään avointen kysymysten heikkouksia ovat vastaajien mahdollisuus vastata kysymyksen vierestä ja se, että niihin saatetaan helposti jättää vastaamatta kokonaan. Nämä edellä mainitut heikkoudet tulivat esille myös meidän kyselyssämme.

6.3 Analysointi

Kerätyn aineiston analysoiminen ja tulkinta sekä niistä tehdyt johtopäätökset ovat lähtökohtana selvitystä tehdessä, sillä niiden avulla saadaan vastauksia ongelmiin (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Opinnäytetyömme ongelmat koostuivat selvityskysymyksistä, joihin pyrimme saamaan vastauksia teettämämme kyselyn avulla.

Aineisto tulee järjestää vastausten analysoimista sekä tallentamista varten (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Vastauslomakkeiden käsittelyn ja aineiston analysoimisen aloitimme kirjaamalla kysymyskohtaisesti saamamme vastaukset paperille. Näin saimme koottua kaikki vanhempien vastaukset yhdelle dokumentille. Strukturoidut kysymykset purimme paperille laskien vastausvaihtoehtojen määriä, minkä jälkeen muodostimme vastauksista havainnollistavat diagrammit selkiyttämään vastausten määriä. Avoimet kysymykset kirjasimme erilliselle paperille sanatarkasti siten, miten vanhemmat olivat ne kyselyyn kirjoittaneet.

Avointen kysymysten tutkimista jatkoimme sisällönanalyysillä, jonka Tuomi ja Sarajärvi (2009, 91) määrittelevät perusanalyysimenetelmäksi laadullista selvitystä tehdessä, sillä sen avulla voidaan tutkia kirjoitettuja, kuultuja tai nähtyjä sisältöjä. Aineistolähtöisen analyysin lähtökohtana on muodostaa teoreettinen kokonaisuus aineistosta. Opinnäytetyössämme tämä näkyy siten, että teoreettinen viitekehys on muodostunut vanhemmilta saatujen vastausten perusteella. Olemme siis täydentäneet alkuperäisessä opinnäytetyösuunnitelmassamme ollutta teoriaosuutta työmme edetessä, ja lopulliseen teoreettiseen viitekehyyseemme päädyimme analysoituamme aineiston. Selvityksemme sisältää aineistolähtöisen analyysin piirteitä, mutta muokkasimme analyysimenetelmää selvityksellemme sopivaksi; tutkimustuloksia käsittelemme työssämme kyselylomakkeeseen valmiiksi luomiemme kysymysten otsikointia hyödyntäen, ja tuomme esiin vanhempien vastauksista esiin nousseita teemoja.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 109–110) mukaan aineistolähtöinen analyysi aloitetaan aineiston redusoinnilla eli pelkistämällä, jolloin aineistosta karsitaan selvitykselle epäoleelliset asiat pois. Selvityksessämme pelkistäminen tapahtui siten, että poimimme analysoitavaksi avointen kysymysten vastaukset, jotka vastasivat opinnäytetyömme selvityskysymyksiin. Alkuperäisilmauksista muodostettiin pelkistettyjä ilmauksia, jotka helpottivat aineiston analyysia.

Tuomi ja Sarajärvi mainitsevat toiseksi analyysivaiheeksi klusteroinnin eli ryhmittelyyn, jossa aineistosta etsitään samankaltaisuuksia, ja samankaltaisuudet nimetään kuvaavalla käsitteellä. Työssämme käytämme tästä vaiheesta käsitettä teemoittelu, sillä työmme kannalta oleellista oli painottaa teemojen sisältöjä lukumäärien sijaan. Tuomi & Sarajärvi kuvailevat teemoittelun menetelmäksi, jonka avulla etsitään aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Käytimme teemoittelua avoimia kysymyksiä analysoidessamme, mikä tarkoitti samankaltaisten vastausten etsimistä vanhempien tuottamasta aineistosta. Samankaltaisille vastauksille muodostimme teemat, ja tämän avulla pystyimme tutkimaan tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110; 93.)

7 Tutkimustulokset

7.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastaajista suurin osa oli lasten äitejä. Vastaajien joukossa oli vain yksi isä ja yhdessä tapauksessa vastaajina olivat sekä äiti että isä. Perheillä oli vuorohoidossa joko yksi tai kaksi lasta, jotka olivat iältään 1-6 -vuotiaita. Vastaajien lapset olivat olleet vuorohoidossa nykyisessä päiväkodissa puolesta vuodesta yli kolmeen vuoteen. Suurin osa vastaajien lapsista oli ollut hoidossa yli kolme vuotta. Perheet tarvitsivat vuorohoitoa sekä arkipäivisin, iltaisin, öisin että viikonloppuisin, ja monella perheellä oli hoidontarvetta useampana vuorokauden aikana. Vain noin joka neljännellä oli tarvetta yöhoidolle.

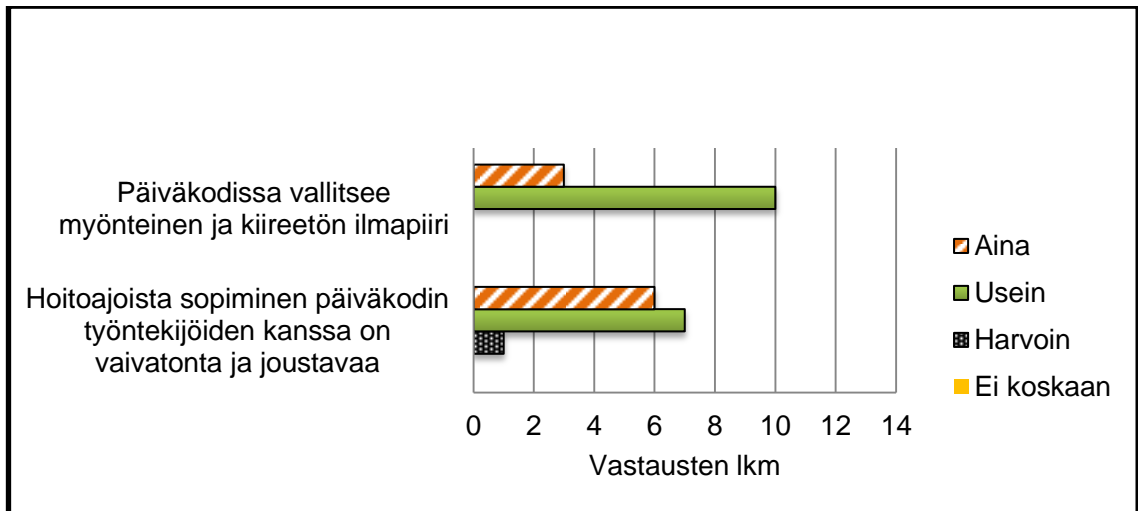
On tyypillistä, että vuorotyön epäsäännöllisyyden vuoksi vuorohoitopaikan lisäksi lapsilla on jokin muu hoitopaikka. Kyselyn vastauksista käy ilmi, että noin neljäsosa vanhemmista sai apua lastenhoitoon isovanhemmilta tai muilta sukulaisilta. Toisena hoitopaikkana mainittiin myös perhepäivähoito ja esikoulu.

7.2 Päiväkoti ja vuorohoidon järjestäminen

Lasten vanhemmat kokivat saaneensa riittävästi tai jossain määrin tietoa päiväkodilta vuorohoidon järjestämisestä ennen hoidon alkua. Vastaajilla oli mahdollisuus nimetä asioita, joista he olisivat toivoneet saaneensa lisää tietoa, mutta kukaan vanhemmista ei vastannut tähän täydentävään avoimeen kysymykseen.

Vanhempien mielestä päiväkodissa vallitsi pääosin myönteinen ja kiireetön ilmapiiri. Kysyimme ilmapiirin myönteisyyttä ja kiireettömyyttä samassa kysymyksessä, mutta yksi vastaajista oli valinnut molemmille asioille oman vastausvaihtoehdon. Hän koki, että päiväkodin ilmapiiri on aina kiireetön, mutta harvoin myönteinen. Tätä vastausta ei ole sisällytetty kuvioon (Kuvio 1). Muutoin lasten vanhemmat kokivat päiväkodin ilmapiirin olleen hyvä.

Vuorohoidon järjestämisessä hoitoajoista sopiminen hyvissä ajoin on tärkeää muun muassa työntekijöiden työvuorosuunnittelun ja hoitoryhmän toiminnan suunnittelun takia. Kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat tyytyväisiä ja pitivät hoitoajoista sopimista joustavana ja vaivattomana (Kuvio 1).

Kuvio 1. Päiväkoti ja vuorohoidon järjestäminen.

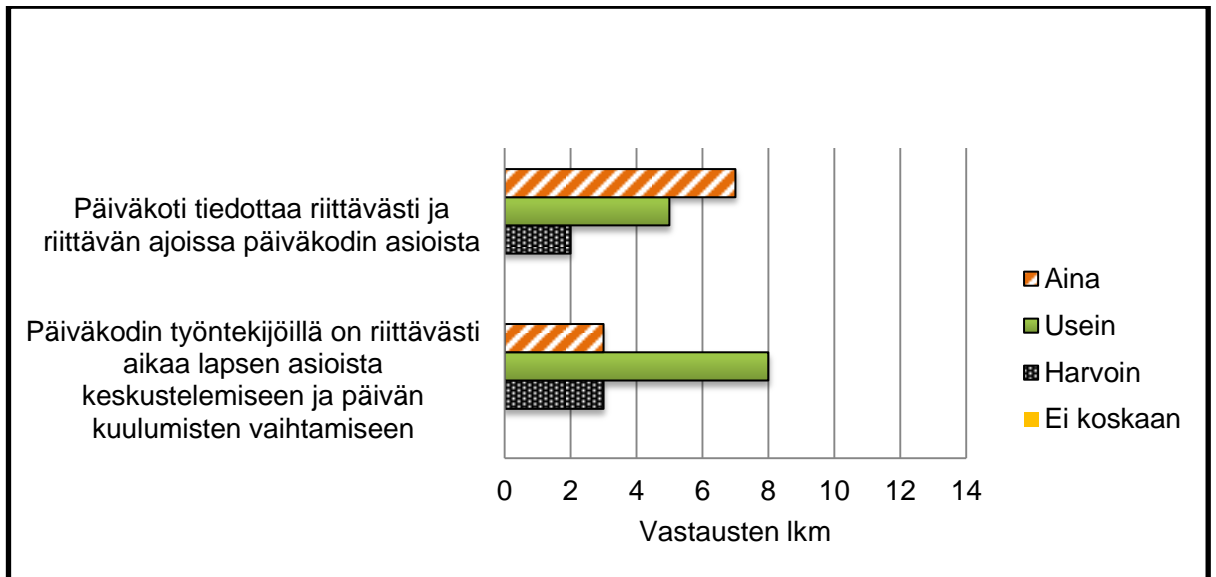
7.3 Tietojen vaihto

Vastausten perusteella suurin osa vanhemmista tunsivat saaneensa riittävästi ja riittävän ajoissa tietoa päiväkodin asioista. Kahden vastaajan mielestä asioista tiedotettiin liian vähän ja liian harvoin (Kuvio 2).

Mitä tapahtumia milloinkin, pysyykö hoitopaikka samana

Mitä lapseni on tehnyt ja miten päivä on sujunut!

Vanhemmista valtaosan mielestä päiväkodin työntekijöillä on usein riittävästi aikaa lapsen asioista keskustelemiseen ja päivän kuulumisten vaihtamiseen. Muutama koki aikaa keskustelulle riittävän aina, muutama tunsivat työntekijöillä olevan aikaa siihen harvoin. Kiireisestä päivärytmistä huolimatta työntekijöiden tulisi muistaa keskustelun ja tietojen vaihdon tärkeys sekä varata sille aikaa riittävästi. Tämä on oleellista laadukkaana päivähoiton toteutumiselle.

Kuvio 2. Tietojen vaihto.

7.4 Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö

Nykyisin lapsen hoitoa ja kasvatusta pyritään suunnittelemaan ja toteuttamaan yhä enemmän yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa. Tavoitteena on tukea vanhemmuutta ja tarjota lapselle perushoidon lisäksi kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa.

Suurin osa vanhemmista kokee kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön toteutuvan päiväkodin työntekijöiden kanssa usein heidän toivomallaan tavalla (Kuvio 3). Yksi vastaajista oli jättänyt vastaamatta kasvatuskumppanuutta ja yhteistyötä koskeviin kysymyksiin. On mahdollista, että vanhemmalle on jäänyt epäselväksi mitä kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan tai häneltä on epähuomiossa jäänyt vastaamatta kokonaan yhden sivun kysymyksiin. Kyselyyn vastanneilla vanhemmilla oli erilaisia näkemyksiä tilanteista, joissa kasvatuskumppanuutta esiintyy.

Saa apua lapsen kasvatukseen kun pyytää.

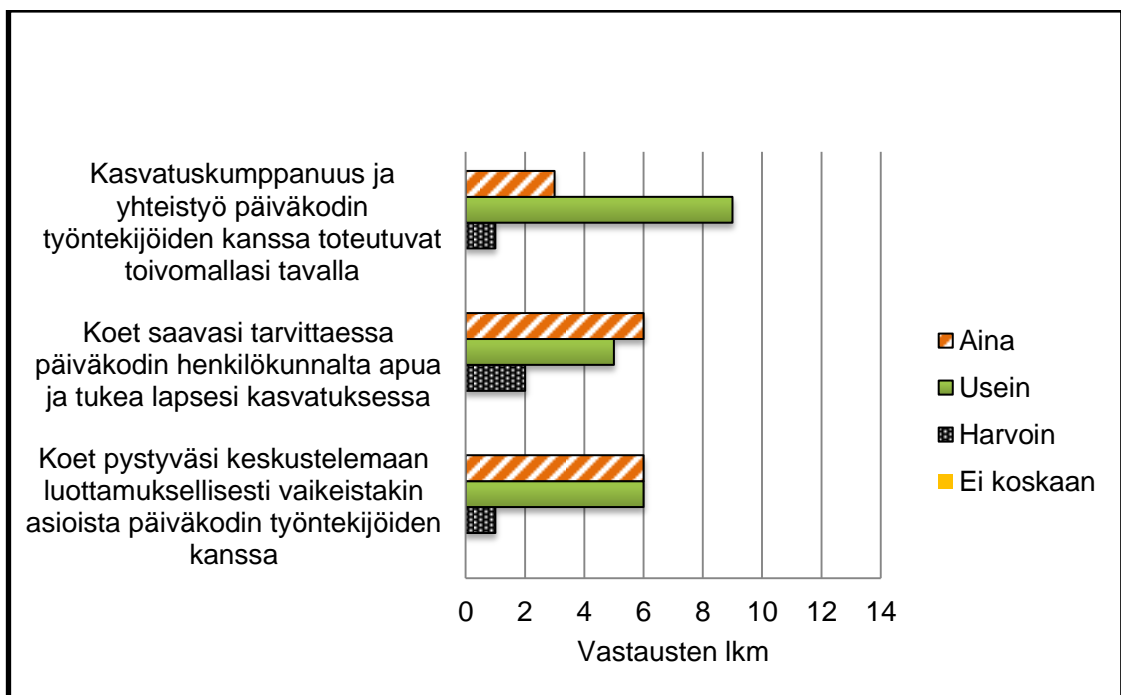
Lapset kokevat hoitopaikan turvalliseksi ja mukavaksi paikaksi tulla. Rutiinit ja päivän kulku ovat lähellä kotona olevaa, joten lasten helppo toimia hoitopaikassa.

Kehityskeskusteluissa

Sovimme ennen hoidon alkamista ”pelisäännöt” joita on noudatettu. Keskustelemalla varsinkin oman hoitajan kanssa

Kuulumisien vaihtamisessa

Enemmistö vanhemmista koki saavansa päiväkodin henkilökunnalta tarvittaessa apua ja tukea lapsen kasvatuksessa. Ainoastaan kaksi vastaajaa koki saavansa apua vain harvoin. Lähes kaikki vanhemmat kokivat myös pystyvänsä keskustelemaan luottamuksellisesti vaikeistakin asioista päiväkodin työntekijöiden kanssa aina tai usein.

Kuvio 3. Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö.

7.5 Lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet ja toiveet

Lähes puolet vanhemmista koki työntekijöiden olevan usein kiinnostuneita lapsen ja perheen asioista. Kysymyksen vastauksissa oli kuitenkin hajontaa, sillä reilu kolmannes vastasi työntekijöiden olevan kiinnostuneita lapseen ja perheeseen liittyvistä asioista harvoin ja yhden vastaajan mielestä ei koskaan. Vanhempien mielestä lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet huomioitiin pääasiassa usein, mutta neljän vastaajan mielestä vain harvoin. Kyselyn vastausten perusteella valtaosa vanhemmista koki toiveitaan otettavan päiväkodissa huomioon

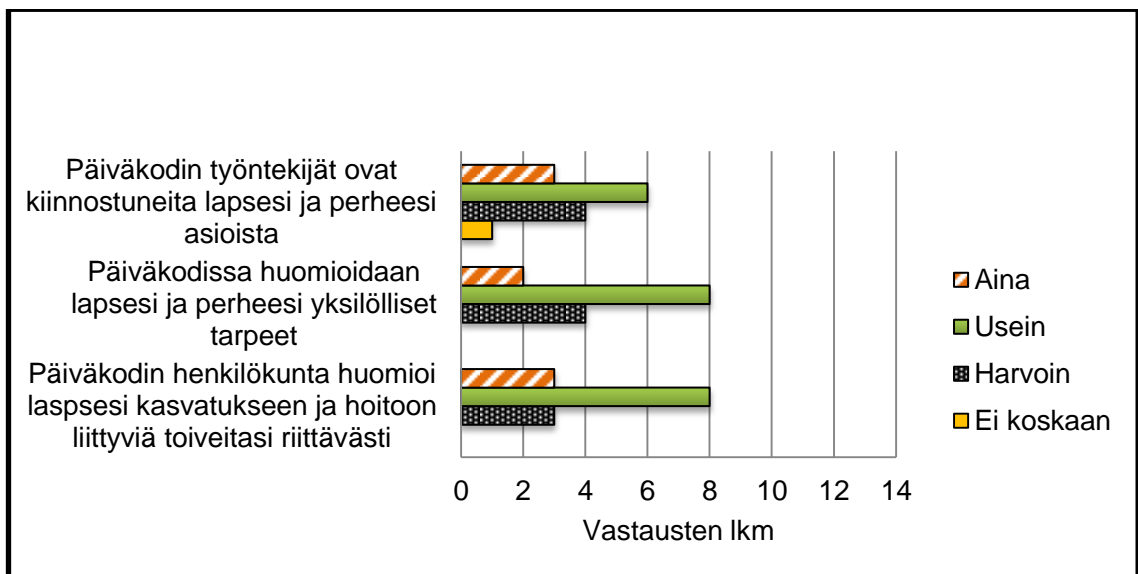
usein, muutama vanhemmista vastasi toiveita huomioitavan harvoin. Harvoin ja ei koskaan -vastausvaihtoehdon valinnoita vastaajia pyydettiin täydentämään vastaustaan avoimella kysymyksellä.

Toivoisin ettei olisi ”pakko” päiväunia kun iltaisin kotiuduttua ei saa unta kun puoliltaöin. Kotona lapsi ei ole nukkuneet päikkäreitä kahteen vuoteen ja saa illalla n. 21 nukkumaan.

Olisin toivonut heidän toteuttavan lapseni tarpeita vastaavia toiveita. Tekivät vain oman tapansa mukaan. Koen hoitopaikan olevan lapselleni ”säilytyspaikka” ollessani töissä.

En vain usko, että päiväkodissa, jossa on aina paljon lapsia, pääsee mitenkään yksilöitymään.

Yksi vanhemmista vastasi, ettei ollut kohdannut tilanteita, joissa toiveita olisi tarvinnut huomioida. Toisaalta vastaaja totesi, ettei hänen perheensä ollut toiveita esittänytkään.

Kuvio 4. Lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet ja toiveet.

7.6 Päiväkodin hyvät ja toimivat käytännöt

Ryhmittelemällä vanhemmilta saamamme vastaukset esiin nousi seitsemän erilaista teemaa koskien hyviä ja toimivia päiväkodin käytäntöjä (Kuva 1). Useat

vanhemmat kokivat tärkeänä hoitoryhmän selkeän päivärytmin ja yhteiset säännöt. Vastausten perusteella näitä käytäntöjä edistää lukujärjestykseen merkitty viikko-ohjelma sekä päivärytmin jatkuvuus.

Päiväkodissa on selkeä päivärytmi.

Päiväkodin yhteneväiset säännöt helpottavat lasten sopeutumista eri-ikäisiin lapsiin, jokainen tietää säännöt iästä riippumatta.

Lukujärjestys, josta näkee hoitopäivien mahdolliset erityisohjelmat, kuten esim. liikuntapäivät.

Vanhemmat pitivät joustavuutta tärkeänä tekijänä hoitojärjestelyiden toimivuuden kannalta. Eräs vanhemmista koki myönteisenä tilanteet, joissa päiväkotia oli joutanut pienissä hoitoaikamuutoksissa, esimerkiksi työvuoron muututtua äkki-
näisesti. Päiväkodin hyviä ja toimivia käytäntöjä edisti vastausten perusteella myös avoin kommunikointi vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä. Molempipuolinen tiedonkulku toteutui käytännössä päivittäisten keskusteluiden välityksellä, kuulumisten vaihtamisella sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa käsittelevissä keskusteluissa.

Jos on tullut äkkinäisiä muutoksia työvuoroihin (30 min – 1 tunti) se on onnistunut hoidon puolesta!

Kuulumisien vaihtaminen, keskustelut, vasut

Vanhemmat pitivät tärkeänä lapsen oppimisen tukemista päiväkodissa. Vanhempien mukaan hoitoryhmässä opeteltiin erilaisia taitoja, ja tutustuttiin monenlaisiin harrastuksiin.

Lapset oppivat toimimaan ryhmässä ja jakamaan lelut yms. toistensa kanssa.

Erilaisten harrastusten opettelu

Vanhemmat korostivat vastauksissaan ammattitaitoisen henkilökunnan merkitystä päiväkodissa. Hoitoryhmän henkilökunta koettiin ammattitaitoiseksi, ja osa vastaajista koki henkilökuntaa olevan riittävästi.

Jokainen lapsi saa tarvitsemansa huomion ja avun koska henkilökunta on ammattitaitoista ja heitä on riittävästi. Näinollen lapsi saa kiireettömän ja mukavan hoitopäivän kavereineen.

Eräs vanhemmista koki lapsiryhmän jakamisen ikätasoisin edistävän päiväkodin hyviä ja toimivia käytäntöjä. Hän mainitsi erityisen hyvänä asiana uuden viskari-ryhmän, mikä kertoo päiväkodin onnistuneesta ryhmäjaosta. Myös ympäristö koettiin toimivaksi.

Päiväkoti on kodinomainen paikka jossa on tilaa leikkiä ja osallistua virikehetkiin.

Kuva 1. Päiväkodin hyviä ja toimivia käytäntöjä kuvaavat teemat.

7.7 Vuorohoitoa hankaloittavat käytännöt ja kehittämisehdotukset

Vastauksista muodostui viisi teemaa koskien vuorohoitoa hankaloittavia tekijöitä ja vanhempien kehittämisehdotuksia (Kuva 2). Vaikka eräs vanhempi piti vuorohoitoryhmän käytäntöjä toimivina ja joustavina, monet vanhemmat kaipasivat joustoa lisää hoitojärjestelyihin. Vastausten perusteella useat vanhemmat kokivat vuorohoitoa hankaloittavana tekijänä joustamattomuuden. Vastaajat kaipasivat lisää joustamista hoitovuorojen ilmoituspäiviin ja muutoksiin, sillä osa vanhemmista koki haasteelliseksi saada työvuorolistaan ajoissa.

Joustamattomuus kun tarvitsisi vuoronvaihtoa tai ei saa työvuorolistaa tarpeeksi ajoissa joka on työnantajan päätettävissä. Jos työvuorolista myöhästyy päivänkin niin ilta- ja yövuoroihin lasta ei saa. Joutuu pakosta hommaamaan sijais/varahoitoa ja sekin maksaa erikseen vielä täyden hoitomaksun päälle.

Eräs vanhemmista toi esiin, että työvuorojen ilmoittaminen kaksi viikkoa etukäteen on paljon matkustelua sisältävän työn vuoksi mahdotonta. Yksi vanhemmista puolestaan esitti, että lisäämällä vuorohoitoryhmän henkilökuntaa voitaisiin hoitovuoromuutoksiin vastata paremmin.

Vastausten perusteella vuorohoidon laskuttamiseen kaivattiin muutoksia. Vanhemmat toivoivat, että laskutus tapahtuisi vain toteutuneiden hoitopäivien osalta, eikä ennalta ilmoitettujen hoitovuorojen perusteella. Epäkohtana yksi vastaajista piti tilannetta, jossa vanhempi sairastuu ja lapsi on ennalta ilmoitettu hoitoon meneväksi. Hänen mukaansa sairaustapauksessa lapsella ei kuitenkaan ole oikeutta hoitopäivään, vaikka siitä peritään maksu.

Yksi hankaloittava tekijä vuorohoidon toteutumisessa koski iltavuoron jälkeistä hakuaikaa. Hakuajan koettiin olevan liian aikainen, eikä vanhempi ehdi hakea lasta kotiin yöksi. Yksi vastaaja totesi, että haku aika on ennen ollut myöhäisempi, jolloin lapsen haku on ollut vielä mahdollista iltavuoron jälkeen. Toisen vastaajan mielestä kello 21.30 on liian aikainen haku aika, sillä perheessä molempien vanhempien työaika loppuu kello 21.30–22.00.

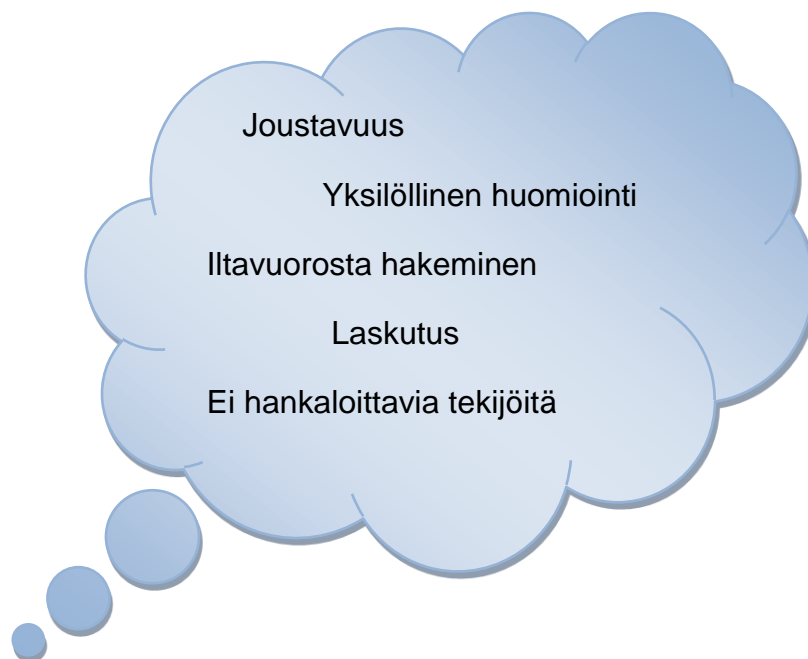
Yhdeksi teemaksi vastauksista nousi lapsen yksilöllinen huomioiminen. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeää huomioida lapsen yksilöllinen kehitystaso. Tämä ei yhden vastaajan mielestä toteutunut hänen toivomallaan tavalla.

Lapsen taso leikkien ja leikkitoiverien suhteen voitaisiin arvioida tapauskohtaisesti eikä suoraviivaisesti lapsen iän perusteella. Nuoremmalle lapselle tulisi antaa mahdollisuus kokeilla vanhemmille tarkoitettuja leikkejä ja mikäli ne eivät luonnistu ohjata vasta sitten nuorempien lasten ryhmään.

Muutama vanhemmista ei kuitenkaan nähnyt päiväkodin toiminnassa mitään kehitettävää.

Tällä hetkellä en keksi yhtään hankaloittavaa tekijää. Olemme todella tyytyväisiä päiväkodin toimintaan!

Myös muut avoimessa kysymyksessä tyytyväisyyttään ilmaisseet vanhemmat kokivat vuorohoidon toteutuneen ongelmitta, eivätkä osanneet nimetä kielteisiä asioita.

Kuva 2. Vuorohoitoa hankaloittavia käytäntöjä ja kehittämissuhteita kuvaavat teemat.

8 Yhteenveto

Kyselyn vastaukset perustuvat vanhempien subjektiiviseen kokemukseen vuorohoidon toteutumisesta lastensa hoitoryhmässä. On vaikeaa tehdä yleisiä johtopäätöksiä vuorohoidon toteutumisesta, sillä jokainen vanhempi muodostaa näkemyksensä erilaisin perustein. Vastausten perusteella voidaan todeta, että vanhemmat ovat tyytyväisiä vuorohoidon järjestämiseen liittyviin asioihin. Päiväkodin henkilökunta on onnistunut välittämään riittävästi tietoa vanhemmille vuorohoidon järjestämistä koskevista asioista ennen hoidon alkua. Toisaalta vastauksiin on voinut vaikuttaa se, että monella vastaajista hoidon aloittamisesta on kulunut useampi vuosi, mistä syystä hoidon alkuun liittyvät asiat ovat voineet unohtua.

Vanhempien käsitykset ilmapiiristä muodostuvat lasta tai lapsia vietäessä hoitoon sekä hoidosta haettaessa. On myös mahdollista, että käsityksiin vaikuttavat lasten kotona kertomat asiat hoitopäivästä. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että vuorohoitoryhmässä vallitsee myönteinen ja kiireetön ilmapiiri. Vanhemmat pitävät myös hoitoajoista sopimista päiväkodin työntekijöiden kanssa pääasiassa vaivattomana ja joustavana.

Molemminpuolinen tiedonkulku vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välillä on edellytys päivähoidon toimivalle toteutumiselle. On tärkeää, että vanhemmille tiedotetaan päiväkodin asioista, jotka liittyvät oleellisesti lasten päivähoitoon. Tulokset osoittavat, että päiväkotiki on onnistunut tiedottamaan vanhemmille asioistaan pääosin riittävästi ja riittävän ajoissa. Enemmistö vanhemmista kokee työntekijöillä olevan riittävästi aikaa lapsen asioista keskustelemiseen ja päivän kuulumisten vaihtamiseen, mutta osa vanhemmista toivoo tähän olevan enemmän aikaa. Tämä on haasteellista toteuttaa, sillä eri vuorokauden ajat ohjaavat lasten hoidosta hakemisen hetkeä ja sen luonnetta. Jos esimerkiksi vanhempi tulee hakemaan lastaan iltavuoron jälkeen, ei tärkein tehtävä ole kuulumisten vaihtaminen, vaan lapsen vieminen kotiin nukkumaan. Vanhempien ja työntekijöiden välisen tietojen vaihdon lisäksi työntekijöiden keskinäinen tiedonkulku työntekijöiden vuorojen vaihtuessa on vuorohoitoryhmässä tärkeää. Tämä luo lisähaasteita hoidon toteuttamiselle, mutta onnistuessaan mahdollistaa riittävän tiedon kulkeutumisen lasten vanhemmille.

Kasvatuskumppanuuden toteutuessa työntekijät kunnioittavat jokaisen perheen omia kasvatuskäsityksiä, ja vanhemmat saavat päiväkodista apua kasvatukseen pulmiin. Vanhemmilla on ensisijainen kasvatust vastuu lapsistaan, jolloin päivähoiton työntekijöiden tärkein tehtävä on vanhempien tukeminen sekä keskustelukumppanina toimiminen. Kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä henkilöstön kanssa toteutuvaan kasvatuskumppanuuteen. Vanhemmat saavat päiväkodin henkilökunnalta tarvittaessa apua lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Vanhemmat tietävät, että heillä on mahdollisuus luottamukselliseen keskusteluun sekä avun pyytämiseen ja saamiseen. Tämän edellytyksenä ovat vanhempien myönteiset kokemukset avun saamisesta sekä työntekijöiden avoimuus kohtaamisissa vanhempien kanssa.

Vanhemmilla on usein lasten kasvatukseen ja hoitoon liittyviä toiveita. Lapsen ja perheen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden huomioiminen on osa kasvatuskumppanuuden toteutumista. Kyseisen aihealueen kysymysten vastauksissa esiintyi eniten tyytymättömyyttä koko kyselyssä. Moni vanhemmista on kuitenkin tyytyväinen yksilöllisyyden ja toiveiden huomioimiseen, mutta useat vastaajista toivoisi tämän toteutuvan paremmin.

Selvityksen tulokset osoittavat, että vanhempien mielestä vuorohoitoryhmässä on paljon hyviä ja toimivia käytäntöjä. Kyselylomakkeissa avoimet kysymykset on helppoa ohittaa, sillä ne koetaan usein työläiksi vastata. Tästä huolimatta saimme vanhemmilta useita esimerkkejä hyvinä pidetyistä toimintatavoista. Johdopäätöksenä tästä voidaan sanoa, että päiväkotito on onnistunut luomaan vakiintuneita käytäntöjä, joihin vanhemmat ovat tyytyväisiä. Vanhemmat kokevat, että päiväkodissa säännöllisten toimintatapojen avulla luonnollinen päivärytmi jatkuu myös lapsen tullessa hoitoon.

Vanhemmat toivat rohkeasti esiin myös mielipiteitään vuorohoitoa hankaloittavista tekijöistä sekä kehittämisideoita arjen sujumisen parantamiseksi. Tämä osoittaa vanhempien olevan halukkaita kehittämään päiväkodin toimintaa. Olettavasti vanhemmat ovat kokeneet kyselyyn vastaamisen myös tehokkaaksi tavaksi vaikuttaa. Vastauksissa korostui joustavuus, jota kaivattiin lisää muun muassa hoitovuoromuutoksiin, haku-aikaan ja laskutuskäytäntöihin. Edellä mainitut kehittämissuhteukset koskevat vuorohoitoon liittyviä yleisiä käytäntöjä, joi-

hin yksittäisen päiväkodin on vaikeaa vaikuttaa. Tuloksista käy ilmi, että vuorohoidon yleisiä käytäntöjä olisi hyvä tarkastella tarkemmin valtakunnallisella tasolla. Kyselyn vastauksista esiin nousseet ehdotukset ovat tärkeitä asioita vuorohoidon kehittämisen kannalta, jotta vuorohoito saataisiin vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla perheen toiveita ja vuorotyön vaatimuksia.

9 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen eettisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkija ottaa huomioon tutkimusta suunnitellessaan, tehdessään ja raportoidessaan tutkimusetiikan. Ongelmat liittyvät pääasiassa tutkimuksesta tiedottamiseen, aineiston keräämiseen, analysointimenetelmien luotettavuuteen, tutkimushenkilöiden tunnistettavuuteen sekä tutkimustulosten esittämistapaan. Tutkimuksen eettisyys koskee myös tutkimuksen laatua ja luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127–128.)

Opinnäytetyötä suunnitellessamme olimme ottaneet huomioon eettisyyteen liittyvät tekijät. Olimme olleet yhteydessä yhteistyöpäiväkotiin ja keskustelleet henkilökunnan kanssa opinnäytetyöstämme sekä sen tarkoituksesta ja tavoitteista. Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimen varhaiskasvatuspäälliköltä haettiin tutkimuslupa selvityksen toteuttamiseen. Kyselylomake suunniteltiin huolellisesti, jotta saimme sen palvelemaan mahdollisimman hyvin päiväkodin tarpeita sekä vastaamaan opinnäytetyömme kannalta oleellisiin selvityskysymyksiin. Lomake esitettiin eli pilotoitiin selvityksen ulkopuolisella henkilöllä sekä hyväksyttiin päiväkodin henkilökunnalla ennen kyselyn aloittamista.

Kyselylomakkeeseen liitimme saatekirjeen, jossa esittelimme lasten vanhemmille opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteet, ja korostimme nimettömänä vastaamista ja vastausten luottamuksellisuutta. Saatekirjeen tehtävänä on motivoida vastaamaan, herättää vastaajan kiinnostus sekä edesauttaa vastausten luotettavuutta (Vehkalahti 2008, 48). Saatekirjeellä edistimme vastaajien itsemääräämisoikeutta, sillä siinä kerroimme perustiedot selvityksestämme, sen toteuttajista sekä kerättävien tietojen käyttötarkoituksesta (Kuula 2006, 61–62). Huomioimme myös, että kyselylomakkeet palautuivat suoraan suljettuun vastauslaatikkoon ja sieltä meille. Kuulan (2006, 61) mukaan tutkittavien itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan antamalla heille mahdollisuus päättää osallistuvat-

ko he selvitykseen. Kyselyymme vastaaminen oli vanhemmille vapaaehtoista ja hävitimme vastausaineiston analysoituamme sen.

Selvityksen luotettavuutta lisää se, että aineistoa analysoidessamme kokosimme ja käsitelimme järjestelmällisesti vastausten sisältöä. Pelkistämällä ja teemoittelemalla vastausten alkuperäisilmaukset taulukoihin niitä oli selkeää käsitellä, ja ne toimivat havainnollistavina elementteinä opinnäytetyössämme. Pyrimme myös kuvaamaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti selvityksemme toteuttamisen vaiheet, sillä sitä voidaan pitää yhtenä laadullisen selvityksen luotettavuuden kriteerinä (Hirsjärvi ym. 2009, 232).

Vehkalahti (2008, 44) kirjoittaa, että selvitystä tehdessä yksi luotettavuuden ilmaisimista on vastausprosentti. Hänen mukaansa kyselytutkimuksen vastausprosentit ovat tyypillisesti alle 50 prosentin suuruisia. Hirsjärven ym. (2009, 196) mukaan kyselyyn saadaan usein vastauksia parhaimmillaan 30-40 prosenttia lähetetyistä lomakkeista. Edellisiin nojaten voi siis tehdä johtopäätöksen, että saimme kattavan vastausaineiston selvitykseemme, sillä saimme vastauksia 54 prosentilta vanhemmista; 22 perhettä vei kotiin kyselylomakkeen, joista 14 palautui vastauslaatikkoomme. Olimme tyytyväisiä vastausten määrään, joten emme kokeneet tarpeelliseksi jatkaa vastausaikaa tai kerätä tietoa muulla menetelmällä.

Vastausten määrää oleellisempi asia opinnäytetyömme kannalta oli kuitenkin vastausten sisältö, jonka koimme olevan kattava. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 87–88) korostavat, että myös pienestä aineistosta on mahdollista tehdä yleistyksiä; aineistoa analysoidessamme huomasimme, että vastaukset alkoivat toistaa itseään. Tätä tilannetta kutsutaan aineiston saturaatioksi eli kylläntymiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 87).

Luotettavuutta lisäsi myös se, että kaikilla lasten vanhemmilla oli yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kyselyyn, jolloin vastaajien valikoimista ei tapahtunut. Vastaukset olivat täten totuudenmukaisia sekä edustivat koko ryhmän kokemuksia. Kaikki vanhemmat eivät olleet kuitenkaan vastanneet avoimiin kysymyksiin. Emme tiedä, olivatko kysymykset epäselviä, eikö niihin keksitty vastattavaa vai tuntuivatko ne kohtuuttoman työläiltä vastata. Kyselyn ollessa vastaa-

jille vapaaehtoinen voivat tutkittavat itse saivat tehdä päätöksen olla vastaamatta joihinkin kysymyksiin, mikäli kokivat kysymykset huonosti muotoilluksi, liian henkilökohtaisiksi tai aiheeltaan tylsiksi (Kuula 2006, 108). Voi myös olla mahdollista, että kuusisivuinen kysely koettiin liian pitkänä; Aaltolan & Vallin (2007, 107) mukaan vastaajien mielestä yli viiden sivun kyselyt voivat tuntua pitkiltä. Kuitenkin vastaukset, jotka saimme, antoivat meille opinnäytetyömme kannalta riittävästi tietoa.

10 Pohdinta

10.1 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyöprosessimme eteni sujuvasti ja aikataulussa. Työmme eteni tasaiseen tahtiin emmekä kohdanneet vaikeuksia prosessin aikana. Yhteistyömme päiväkodin kanssa sujui hyvin, ja päiväkodin työntekijät pitivät työtämme tärkeänä. Heistä oli suuri apu vanhempien motivoimisessa vastaamaan kyselyyn, ja saimmekin mielestämme kattavan vastausaineiston. Vastausten perusteella uskomme myös kyselyyn vastanneiden vanhempien pitäneen selvitystämme tärkeänä.

Olemme pääosin tyytyväisiä laatimaamme kyselylomakkeeseen, sillä emme vastauksia purkaessamme ja analysoidessamme huomanneet lomakkeen rakenteessa tai sisällössä epäkohtia. Kyselylomaketta rakentaessamme pohdimme monivalintakysymysten ja avointen kysymysten määrää, molempia oli lopulta sopivassa suhteessa toisiinsa. Avoimet kysymykset antoivat paljon arvokasta tietoa opinnäytetyöllemme, vaikka kaikki vanhemmat eivät niihin vastanneet. Monivalintakysymyksiin vastaaminen on helppoa ja vaivatonta, mutta ilman täydentävää avointa kysymystä jäävät syyt vastausvaihtoehdon valinnalle epäselviksi. Kyselylomakkeemme olisi voinut sisältää useampia avoimia, täydentäviä kysymyksiä, joiden avulla olisimme voineet saada lisää tietoa vanhempien vastauksiin vaikuttavista tekijöistä. Toisaalta saimme suhteellisen vähän vastauksia monivalintakysymyksiä täydentäviin avoimiin kysymyksiin, joten olisimme voineet miettiä vaihtoehtoisia tapaa täydentää monivalintakysymyksiä. Olisimme esimerkiksi voineet selvittää vanhempien ajatuksia tarjoamalla lisää valmiita vastausvaihtoehtoja avointen kysymysten sijaan. Kysyimme lomakkeessamme

esimerkiksi kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön toteutumista. Vastausvaihtoehdot olivat aina, usein, harvoin ja ei koskaan. Olisimme voineet korvata edellä mainitun kaltaiset vastausvaihtoehdot tarjoamalla valmiita ehdotuksia erilaisista tilanteista, joissa yhteistyötä voi esiintyä, esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevat keskustelut sekä päivittäiset tapaamiset päiväkodin työntekijöiden kanssa. Tämän tyyppinen kysymysten asettelu olisi vaatinut erilaisen analysointimenetelmän.

Olemme opinnäytetyössämme kuvanneet tarkoin prosessia ja sen etenemistä sekä pyrkineet perustelemaan tekemiämme rajoituksia sisällön suhteen. Koemme prosessimme eduksi sen, että työllämme on kaksi tutkijaa. Yhdistelemällä ja vertailemalla molempien ajatuksia olemme saaneet koottua selkeän ja tarkoituksenmukaisen työn. Lisäksi yhdessä työskentely on lisännyt työmme luotettavuutta. Olemme prosessin aikana keskustelleet opinnäytetyötämme koskevista teemoista ja esiin nousseista ajatuksista; kysely toi esiin paljon mielenkiintoisia asioita, mutta selvityskysymykset ohjasivat poimimaan oleelliset asiat opinnäytetyömme kannalta.

10.2 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Meille oli tärkeää tehdä opinnäytetyö ajankohtaisesta aiheesta, joka ei pelkästään selvitä ja tutki jotakin tiettyä ilmiötä, vaan josta on välitöntä hyötyä jollekin päiväkodille. Tämän takia keskustelimme yhdessä vuorohoitoryhmän työntekijöiden kanssa näkökulman valitsemisesta. Työntekijät pitivät tärkeimpänä selvittää vanhempien kokemuksia lastensa hoitoryhmästä ja vuorohoidon toteutumisesta. Koemme, että nimenomaan vanhempien kokemusten ja toiveiden esiin tuomisella vuorohoittoa voidaan kehittää parhaalla mahdollisella tavalla.

Eniten työstämme on hyötyä vuorohoitoryhmälle, mutta selvityksen tuloksia voidaan käyttää myös varhaiskasvatuksen ja vuorohoidon kehittämisessä Lappeenrannan kaupungissa. Vuorohoidon tarve kasvaa jatkuvasti ja sen tutkiminen on ajankohtaista ja tarpeellista. Vuorohoittoa on tutkittu suhteellisen vähän, ja opinnäytetyömme tuottaa lisää materiaalia vuorohoittoa koskevaa tutkimukseen.

Opinnäytetyömme aiheen lisäksi tärkeää olisi tutkia ja selvittää, kuinka lapset kokevat vuorohoidon. Työssämme tutkimme vuorohoitoa vanhempien näkökulmasta, jota ohjaa vuorotyö ja sen yhteensovittaminen päivähoidon kanssa. Lasten näkökulmasta vuorohoito voisi saada täysin erilaisia merkityksiä, jotka ovat vähintäänkin yhtä tärkeitä vuorohoidon kehittämisen kannalta. Jatkotutkimusaiheena voisi olla myös työntekijöiden näkökulman tutkiminen. Se voisi käsitellä esimerkiksi vuorotyötä vuoropäivähoitossa, työolosuhteita sekä vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä.

10.3 Ammatillisuuden kehittyminen

Opinnäytetyömme aiheen valintaa ohjasi lastentarhanopettajan pätevyyden suorittaminen sosionomi (AMK) –tutkinnon ohella. Vuorohoitoa tutkimalla pääsimme tutustumaan meille täysin uuteen varhaiskasvatuksen osa-alueeseen, mitä pidämme tärkeänä ammatillisen kehittymisemme kannalta. Selvitystä tehdessämme meillä on ollut mahdollisuus tutustua uuteen päiväkotiin ja saada ajankohtaista tietoa varhaiskasvatuksen ja vuorohoidon työkentältä.

Tekemällä yhdessä opinnäytetyötä yhteistyötaitomme ovat kehittyneet. Olemme työskennellessämme käyneet dialogia, tehneet kompromisseja, suunnitelleet työnjakoa ja aikatauluja sekä olleet yhteydessä yhteistyöpäiväkotimme kanssa. Olemme peilanneet prosessin aikana opittuja asioita aikaisempaan tietoomme ja kokemukseemme. Ammatillisuuden kannalta reflektointitaitojen kehittyminen on ollut tärkeää. Lisäksi olemme opinnäytetyötämme tehdessämme päässeet tutustumaan ammattikirjallisuuteen sekä oppineet tekemään tieteellistä tutkimusta.

Lähteet

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Tampere: Tammer-Paino.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Friman, T. 2004. Vuorotyössä hypätään löytyviin saappaisiin. Lastentarha 5/2004.

Färkkilä, N., Kahiluoto, T., & Kivistö, M. 2006. Lasten päivähoiton tilannekatsaus. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:16.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 159/2012.

Hannuniemi, T. 2011. Kurkistus lapsen arkeen vuorohoidossa. Helsingin yliopisto. Pro gradu –tutkielma.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28606/kurkistu.pdf?sequence=1>.
Luettu 15.1.2013.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2012. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 3. painos. Hämeenlinna: Kirjapaja.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.

Karila, K. & Nummenmaa, A R. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2011. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. 6. painos. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Katainen, J. 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma.
<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>. Luettu 15.1.2013.

Kinnunen, U., Rönkä, A. & Sallinen, M. 2005. Lapset, vanhempien työ ja perheen arki. Keuruu: PS-kustannus.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Komi, T. 2011. Rytmiä vuorohoitoon. Lastentarha 2/2011.
- Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 2011. Lasten päivähoito 2010. Tilastoraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr46_11.pdf. Luettu 15.1.2013.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).
- Lapsen oikeuksien sopimus (1991/18).
- Lundán, A. 2012. Konstit vähissä? Ratkaisuja haastaviin kasvatustilanteisiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki. Helsinki: Edita.
- Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Metsämuuronen, J. 2007. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. 4. painos. Helsinki: International Methelp Ky.
- Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 5. painos. Saarijärvi: Pedatieto.
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen oppaita 56. 2. painos. Helsinki: International Methelp Ky.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Urpilainen, A. 2012. Lapsi vuorohoidossa. Perheiden kokemuksia vuorohoidosta ja lapsen temperamentista ryhmäperhepäivähoitossa. Jyväskylän yliopisto.
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Virkki, P. 2010. Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma. Lappeenrannan kaupunki.
- Vuorohoidon työryhmä 1998. Vuorohoito lasten päivähoitossa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Sosiaaliviraston julkaisusarja A1/1999.

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI

Kasvatus- ja opetustoimi

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Varhaiskasvatusjohtaja

12.3.2013

366/13.01.00/2013

§ 6/2013/KO/ tutkimuslupapäätös

Asia **Tutkimusluvan myöntäminen, Maiju-Karita Vuorela**

Hakija/vireillepanija Vuorela Maiju-Karita

Liite Tutkimuslupahakemus

Päätös Myönnän tutkimusluvan.

Tutkimuksen tekijän tulee hankkia myös huoltajalta lupa alle 18-vuotiaiden haastatteluun, kuvaamiseen sekä havainnointiin. Tutkimuksen tekijät eivät saa käyttää tutkimuksen aikana saamiaan salassa pidettäviä tietoja lapsen tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi tai sellaisten muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus. Tutkimuksen tekijä ei saa luovuttaa salassa pidettäviä henkilötietoja sivulliselle. Tutkimuksen tekijän tulee toimittaa maksutta tutkimusraportista yksi kappale hallintotoimistoon.

Sovelletut oikeusohjeet Kasvatus- ja opetustoimen johtosääntö 14 §
Kasvatus- ja opetustoimen toimintasääntö 8 § 11. kohta

Muutoksenhaku Tähän päätökseen voi hakea muutosta. Ohje oheisena.

Päivi Virkki
varhaiskasvatusjohtaja

Jakelu Vuorela Maiju-Karita

Päätös on lähetetty postitse asianosaiselle 15.3. 2013.

Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma

HYVÄ VANHEMPI!

Olemme sosionomi (AMK) –opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyönämme selvityksen vuorohoidon toteutumisesta lapsenne päiväkodissa. Toivomme Sinun vastaavan oheiseen kyselyyn. Selvityksen tuloksia käytetään päiväkodin käytäntöjen, vuorohoidon järjestämisen ja kasvatuskumppanuuden kehittämiseen _____ päiväkodin _____-ryhmässä.

Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain opinnäytetyössämme. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Pyydämme Sinua palauttamaan lomakkeen päiväkodilla olevaan palautuslaatikkoon 30.4.2013 mennessä.

Annamme mielellämme lisätietoja kyselyyn liittyen.

Hanna Paavilainen
p. 050 340 5709
hanna.paavilainen@student.saimia.fi

Maiju Vuorela
p. 050 325 8406
m.vuorela@student.saimia.fi

Taustatiedot

Ympyröi sopivin vastausvaihtoehto (vaihtoehtoja voi olla useampia).

1. Olen lapsen
 - a) äiti
 - b) isä
 - c) muu huoltaja

2. Vuorohoidossa olevien lasteni lukumäärä _____

3. Lapseni/lapsieni ikä on
 - a) alle 1 vuotta
 - b) 1-2 vuotta
 - c) 3-4 vuotta
 - d) 5-6 vuotta

4. Lapseni on ollut/ovat olleet vuorohoidossa nykyisessä päiväkodissa
 - a) alle puoli vuotta
 - b) puoli vuotta – 1 vuotta
 - c) 1-2 vuotta
 - d) 2-3 vuotta
 - e) yli 3 vuotta

5. Lapseni tarvitsee/tarvitsevat hoitoa
 - a) päivisin
 - b) iltaisin
 - c) öisin
 - d) viikonloppuisin

6. Lapsellani/lapsillani on vuorohoitopaikan lisäksi myös muu hoitopaikka (esim. muu päivähoitopaikka, perhepäivähoito, hoitaja kotona, sukulaiset)

a) kyllä, mikä? _____

b) ei

Kysymykset

Vastaa seuraaviin kysymyksiin nykytilanteen osalta ympyröimällä sopivin vaihtoehto.

PÄIVÄKOTI JA VUOROHOIDON JÄRJESTÄMINEN

1. Kuinka paljon sait tietoa päiväkodilta vuorohoidon järjestämisestä ennen hoidon alkua?

- a) Riittävästi
- b) Jossain määrin
- c) Liian vähän
- d) Ei ollenkaan

Jos vastasit liian vähän tai ei ollenkaan, mistä asioista olisit toivonut saavasi tietoa?

2. Vallitseeko päiväkodissa mielestäsi myönteinen ja kiireetön ilmapiiri?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

3. Koetko hoitoajoista sopimisen päiväkodin työntekijöiden kanssa olevan vaivatonta ja joustavaa?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

TIETOJEN VAIHTO

4. Tiedottaako päiväkotiki riittävästi ja riittävän ajoissa päiväkodin asioista?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

Mistä ja millaisista asioista toivoisit tiedotettavan enemmän?

5. Onko mielestäsi päiväkodin työntekijöillä riittävästi aikaa lapsen asioista keskustelemiseen ja päivän kuulumisten vaihtamiseen?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

KASVATUKUMPPANUUS/YHTEISTYÖ

6. Toteutuuko kasvatuskumppanuus ja yhteistyö päiväkodin työntekijöiden kanssa toivomallasi tavalla?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

Millaisissa tilanteissa kasvatuskumppanuus ja yhteistyö näkyvät? Tai miten toivoisit niiden näkyvän?

7. Koetko saavasi tarvittaessa päiväkodin henkilökunnalta apua ja tukea lapsesi kasvatuksessa?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

8. Koetko pystyväsi keskustelemaan luottamuksellisesti vaikeistakin asioista päiväkodin työntekijöiden kanssa?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

LAPSEN JA PERHEEN YKSILÖLLISET TARPEET JA TOIVEET

9. Ovatko päiväkodin työntekijät kiinnostuneita lapsesi ja perheesi asioista?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

10. Huomioidaanko päiväkodissa lapsesi ja perheesi yksilölliset tarpeet?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

11. Huomioiko päiväkodin henkilökunta lapsesi kasvatukseen ja hoitoon liittyviä toiveitasi riittävästi?

- a) Aina
- b) Usein
- c) Harvoin
- d) Ei koskaan

Jos vastasit kysymyksiin 10-11 harvoin tai ei koskaan, miten toivoisit tarpeita ja toiveita huomioitavan paremmin?

Avoimet kysymykset

12. Mitkä päiväkodin käytännöt ovat mielestäsi hyviä ja toimivia? Mitkä asiat koet myönteisinä?

13. Mitkä päiväkodin käytännöt hankaloittavat vuorohoidon toteutumista? Mitä asioita voitaisiin kehittää ja millä tavalla?

Kiitos vastauksistasi!

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset
<p>”Lapsella on normaali rytmi.”, ”Päivärytmi on yleensäottaen hyvä ja toimiva; lasten on ollut helppo sisäistää toimintatavat.”, ”Päiväkodissa on selkeä päivärytmi.”, ”lapset saavat leikkiä ja ulkoilla paljon ja useimmiten lapset nukkuvat päiväunet hoidossa mitä ei kotona enää tapahdu.”</p> <p>”Lukujärjestys, josta näkee hoitopäivien mahdolliset erityisohjelmat, kuten esim. liikuntapäivät.”</p> <p>”Päiväkodin yhteneväiset säännöt helpottavat lasten sopeutumista eri-ikäisiin lapsiin, jokainen tietää säännöt iästä riippumatta.”</p> <p>”Iltaisin lapsi yöpuvussa kun haen.”</p>	<p>Hyvä, selkeä ja normaali päivärytmi</p> <p>Viikko-ohjelma lukujärjestyksessä</p> <p>Yhteneväiset säännöt sopeutumisen tukena</p> <p>Päivärytmin jatkuvuus</p>
<p>”Jos on tullut äkkinäisiä muutoksia työvuoroihin (30 min – 1 tunti) se on onnistunut hoidon puolesta!”</p>	<p>Joustaminen hoitoaikojen muutoksissa</p>
<p>”Kuulumisien vaihtaminen, keskustelut, vasut”</p>	<p>Molemminpuolinen tiedonkulku</p>
<p>”Erialaisten harrastusten opettelu.”, ”Lapset oppivat toimimaan ryhmässä ja jakamaan lelut yms. toistensa kanssa.”</p>	<p>Uusien taitojen oppiminen</p>
<p>”Jokainen lapsi saa tarvitsemansa</p>	<p>Ammattitaitoinen ja riittävä</p>

huomion ja avun koska henkilökunta on ammattitaitoista ja heitä on riittävästi. Näinollen lapsi saa kiireettömän ja mukavan hoitopäivän kavereineen.”	henkilökunta kiireettömän ja mukavan hoitopäivän mahdollistajana
”Päiväkoti on kodinomainen paikka jossa on tilaa leikkiä ja osallistua virikehetkiin.”	Kodinomainen ja tilava ympäristö

Taulukko 1. Vanhempien alkuperäisilmauksista muodostetut pelkistetyt ilmaukset päiväkodin hyvistä ja toimivista käytännöistä.

Pelkistetyt ilmaukset	Teemat
Hyvä, selkeä ja normaali päivärytmi Viikko-ohjelma lukujärjestyksessä Yhteneväiset säännöt sopeutumisen tukena Päivärytmin jatkuvuus	Selkeä päivärytmi ja säännöt
Joustaminen hoitoaikojen muutoksissa	Joustavuus
Molemminpuolinen tiedonkulku	Avoin kommunikointi
Uusien taitojen oppiminen	Oppimisen tukeminen
Ammattitaitoinen ja riittävä henkilökunta kiireettömän ja mukavan hoitopäivän mahdollistajana	Ammattitaitoinen henkilöstö
Ryhmän jakaminen ikätasoin	Onnistunut ryhmäjako

Kodinomainen ja tilava ympäristö	Toimiva ympäristö

Taulukko 2. Pelkistetyt ilmaukset ja niistä muodostuneet teemat päiväkodin hyvistä ja toimivista käytännöistä.

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset
<p>”Vuorotyötä tekevillä melkein mahdollon saada työvuorolistoja juuri sinä päivänä kun tulevat vuorot ilmoitettava. Joustoa siihen siis. Lapsi joutunut olemaan iltaisin vanhemman työpaikalla kun ei ole saatu hoitoon eikä ole sukulaisia tms. jotka voisivat auttaa.”,</p> <p>”Voisi olla enemmän joustavuutta hoitovuorojen muutoksiin jos pitää vaihdella omia työvuoroja. Lisää henkilökuntaa siis.”,</p> <p>”Joustamattomuus kun tarvitsisi vuoronvaihtoa tai ei saa työvuorolistaa tarpeeksi ajoissa, joka on työnantajan päätettävissä. Jos työvuorolista myöhästyy päivänkin niin ilta- ja yövuoroihin lasta ei saa. Joutuu pakosta hommaamaan sijais/varahoitoa ja sekin maksaa erikseen vielä täyden hoitomaksun päälle.”,</p> <p>”Hoitovuorojen ilmoittaminen haasteellista, koska lasten isä matkutyössä, eikä voi tietää kahta viikkoa etukäteen työvuorojaan.”</p>	<p>Joustavuutta hoitovuorojen ilmoituspäiviin ja muutoksiin</p> <p>Riittämätön henkilökunta</p> <p>Työvuorolistan myöhästyessä ei oikeutta ilta- ja yöhoitoon, jolloin maksettava varahoidosta hoitomaksun lisäksi</p> <p>Vanhemmilla haasteellista saada työvuorolistoja ajoissa</p>
<p>”Laskutus olisi parempi <u>käytettyjen hoitopäivien</u> mukaan menevä EIKÄ ennalta sovittujen.”,</p> <p>”Jos vanhempi kipeä ja hoitoon lapsi ilmoitettu meneväksi ei ole oikeutta</p>	<p>Tulisi laskuttaa vain toteutuneet hoitopäivät</p> <p>Lapsella ei oikeutta hoitopäivään vanhemman sairastaessa</p>

viedä koska vanhempi on kotona vaikka siitä maksetaan”	
”Ennen hakuaika illalla oli myöhempään, jolloin pystyy hakemaan lapsen vielä iltavuoron jälkeen, nyt, kun hakuaikaa on aikaistettu lapsi jää yöksi aina hoitoon.”, ”21.30 liian aikainen haku, molempien vanhempien työt loppuu 21.30-22”	Iltavuoron jälkeen hakuaikaa siirrettävä myöhäisemmäksi
”Itselläni ei ole ongelmia vuorohoidon toteutumisessa.”, ”Tällä hetkellä en keksi yhtään hankaloittavaa tekijää. Olemme todella tyytyväisiä päiväkodin toimintaan!”, ”Vuorohoidon toteutumisessa ei ole ongelmia – –.”, ”En keksi mitään negatiivista liittyen meidän hoidon toteutumisiin.”	Vuorohoidon toteutumisessa ei ongelmia Tyytyväisyys päiväkodin toimintaan

Taulukko 3. Vanhempien alkuperäisilmauksista muodostetut pelkistetyt ilmaukset vuorohoitoa hankaloittavista käytännöistä ja kehittämisehdotuksista.

Pelkistetyt ilmaukset	Teemat
Joustavuutta hoitovuorojen ilmoituspäiviin ja muutoksiin Riittämätön henkilökunta Työvuorolistan myöhästyessä ei oikeutta ilta- ja yöhoitoon, jolloin maksettava varahoidosta hoitomaksun lisäksi Vanhemmilla haasteellista saada työvuorolistoja ajoissa	Joustavuus

<p>Tulisi laskuttaa vain toteutuneet hoitopäivät</p> <p>Lapsella ei oikeutta hoitopäivään vanhemman sairastaessa</p>	Laskutus
<p>Iltavuoron jälkeen hakuaikaa siirrettävä myöhäisemmäksi</p>	Iltavuorosta hakeminen
<p>Toiminnan suunnittelu lapselle yksilöllisen kehitystason mukaan</p>	Yksilöllinen huomioiminen
<p>Vuorohoidon toteutumisessa ei ongelmia</p> <p>Tyytyväisyys päiväkodin toimintaan</p>	Ei hankaloittavia tekijöitä

Taulukko 4. Pelkistetyt ilmaukset ja niistä muodostuneet teemat vuorohoitoa hankaloittavista käytännöistä ja kehittämissuhteista.